



TOPLUM VE SİYASET
FELSEFESİ DERNEĞİ



AKDENİZ
ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
FELSEFE BÖLÜMÜ
SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ

6.

ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ
SEMPOZYUMU

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

Sempozyum Ana Teması: **AİDİYET VE KİMLİKLER**

Tarih: **20-21 Aralık 2021**

Yer : **Online Platform (ZOOM)**

ttsfd.org/sempozyum e-posta: sempozyum@ttsfd.org

**TOPLUM VE SİYASET FELSEFESİ DERNEĞİ,
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ FELSEFE ve SOSYOLOJİ BÖLÜMLERİ İş Birliğiyle**

Editör

Selma AYDIN BAYRAM

Mizanpaj

Selma AYDIN BAYRAM

Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Yayınevi

ISBN: 978-605-68957-4-6

Sertifika No: 42447

Aralık 2021

İletişim Bilgileri:

Web adresi: <http://ttsfd.org/sempozyum>

e-posta adresi: sempozyum@ttsfd.org

İhsaniye Mah. 4932 Sok. Emel Apt. 21/ A Akdeniz MERSİN

Bildiri özetlerinde yer alan her türlü görüş ve düşünceye dair sorumluluk bildiri yazar(lar)ına aittir.

İÇİNDEKİLER

Künye	i
İçindekiler	ii
Düzenleme Kurulu	vi
Bilim Kurulu	v
Sempozyum Programı	vi
BİLDİRİ ÖZETLERİ	
Kimlikler nasıl güncellenebilir?: Sığınmacı kadınların sosyalleşmelerinde düşüşler, melezlikler ve tersine aidiyetlikler (Karabük Örneği).....	1
Adem SAĞIR	
Dünya meseleleri karşısında bir bilim felsefecisinin tavrı ne olabilir? Otto Neurath örneği	3
Ahmet Dinçer ÇEVİK	
“Devlet fikri” zafiyeti: Aidiyet ve kimliklerin zayıf devletlerde bir güvenlik meselesine dönüşmesi	4
Ahmet Göksel ULUER	
Hannah Arendt perspektifinden “insan hakları” nosyonuna yönelik eleştirel bir değerlendirme	5
M. Ahmet TÜZEN	
Pierre Bourdieu ve grupların teşkili	6
Aksu AKÇAOĞLU	
İfade özgürlüğü ve grup kimliği kavramları arasındaki çatışma	7
Ali EKMEKÇİ	
Biyo-iktidar, teknoloji ve kimlik	8
Ali Erdem BAŞÇOBAN	
Kültür kavramıyla ilgisinde kültürel kimlik ve kültürel haklar sorununu yeniden düşünmek	9
Ayşe Çiğdem KOCAMAN	
Alain Badiou’nun günümüz etik anlayışı eleştirisine dair bir değerlendirme	10
Cemzade KADER DÜŞGÜN	
Judith Butler’ın teorisinde kimliğin oluşumuna performatif olanın negatif etkisi ya da dışıl öznenin inşası sorunu	11
Didem DELİCE	
Simon Critchley’in siyaset anlayışı bağlamında yerli siyasal kimliği üzerine bir soruşturma	12
Ferdi SELİM	
Sebepsiz “Berber”: Aidiyet, cemaat ve eril öznesellik	13
Halide VELİOĞLU	
Tanınma teorisi bağlamında Axel Honneth’in modern özne tasarımı katkı	14
İsmail SERİN	

Kolektif kimlikler ve kimlik.....15	Kubilay HOŞGÖR
Türkiye’den almanya’ya göçün biyopolitik sonuçlarına eleştirel bir bakış16	Mehmet ÖZYÜREK
Alain badiou: Taklidi hakikat biçimleri olarak insan hakları ve öteki etiği eleştirisi17	Muammer AKTAY
Siyasal kimlikler ve yalanlar18	Onur BİLGİNER
Sınırları müphemleştirmek biyo-kapitalizmin genişleyen, bedeninin daralan sınırları19	Osman ÖZARSLAN
Post-yapısal siyasal ontoloji: yapısal siyaset sınırlarının ötesinde siyasal özneliğin olanağı üzerine bir tartışma20	Remzi Onur KÜKÜRT
Kimlik üretimi, politika ve felsefe: Kimliklerin politizasyonu, bölünmüş insan(lık) ve insanın sonu21	Sever IŞIK
Bireysel-kişisel kimlik oluşumu ve eğitim22	Seyit COŞKUN
İnsan varoluşu, kimlik ve ölümü göze alma23	Sibel KİRAZ
Foucault’nun iktidar anlayışı bağlamında toplumsal cinsiyet kimlikleri25	Şeref KARAKAYA
Başlangıçlara dönmek: Anaksimandros’ta “genesis” ve “phthora” salınımında “kimlik”26	Ümit ÖZTÜRK
“Kimlik bölünmesi” mi “kimlik inşası” mı? Melissa Yates’in anayasal esaslar üzerine siyasal tartışmaya yönelik görüşlerinin eleştirel bir incelemesi27	Yavuz Selim ALKAN
Neoliberal sistemde kadın kimliği ve bu kimliğin Axel Honneth’in tanınma teorisi bağlamında ele alınışı: 2011 sonrası RTÜK televizyon dizileri cezalarında kadın imgesi.....28	Zeynep Büşra GÜRTEKİN

DÜZENLEME KURULU

Sempozyum Onursal Başkanı

Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanları

Eray YAĞANAK, Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkanı, Akdeniz Üniversitesi

Suat KOLUKIRIK, Akdeniz Üniversitesi

Düzenleme Kurulu Üyeleri

Aysun AYDIN, Düzce Üniversitesi

Eray YAĞANAK, Akdeniz Üniversitesi

Fulden İBRAHİMHAKKIOĞLU, ODTÜ

Muharrem AÇIKGÖZ, Gaziantep Üniversitesi

Pakize ARIKAN SANDIKCIOĞLU, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Selma AYDIN BAYRAM, ODTÜ

Sibel KİBAR KAVUŞ, Kastamonu Üniversitesi

Suat KOLUKIRIK, Akdeniz Üniversitesi

BİLİM KURULU

Ahmet ÖZALP, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Ali Bilge ÖZTÜRK, Akdeniz Üniversitesi
Alper Bilgehan YARDIMCI, Pamukkale Üniversitesi
Ayşe Gül ÇIVGIN, Bartın Üniversitesi
Ayşegül DOĞRUCAN, Akdeniz Üniversitesi
Barış ÇAĞIRKAN, Bitlis Eren Üniversitesi
Cem Koray OLGUN, Adıyaman Üniversitesi
Cihan ERTAN, Düzce Üniversitesi
Cumhur ARSLAN, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Çağrı ERYILMAZ, Bakırçay Üniversitesi
Çetin BALANUYE, Akdeniz Üniversitesi
Deniz KUNDAKÇI, Kastamonu Üniversitesi
Ekin KAYNAK ILTAR, Akdeniz Üniversitesi
Erdal AKSOY, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Ertan TAĞMAN, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Fatime GÜNEŞ, Anadolu Üniversitesi
Fatma Yaşın TEKİZOĞLU, Düzce Üniversitesi
Funda NESLİOĞLU SERİN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Gönül DEMEZ, Akdeniz Üniversitesi
Gürcan Şevket AVCIOĞLU, Selçuk Üniversitesi
Hasan ASLAN, Akdeniz Üniversitesi
Himmet HÜLÜR, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Hülya ŞİMGİ, Maltepe Üniversitesi
Hülya YÜKSEL, İzmir Demokrasi Üniversitesi
İtir GÜNEŞ, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
İsa DEMİR, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
İsmail SERİN, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Kerem ÖZBEY, Artvin Çoruh Üniversitesi
Mehmet Fatih DOĞRUCAN, Akdeniz Üniversitesi
Mehmet Fatih ELMAS, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Muharrem AÇIKGÖZ, Gaziantep Üniversitesi
Nahide KONAK, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Nilay Çabuk KAYA, Ankara Üniversitesi
Önder BİLGİN, Akdeniz Üniversitesi
Özcan Yılmaz SÜTÇÜ, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Özlem Duva KAYA, Dokuz Eylül Üniversitesi
Özlem TOPCAN, Akdeniz Üniversitesi
Sevinç Özen GÜÇLÜ, Akdeniz Üniversitesi
Süheyla SARITAŞ, Balıkesir Üniversitesi
Süleyman DÖNMEZ, Akdeniz Üniversitesi
Şahin FİLİZ, Akdeniz Üniversitesi
Şahin ÖZÇINAR, Akdeniz Üniversitesi
Tülin SEPETÇİ, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Ümit ÖZTÜRK, Gümüşhane Üniversitesi
Yasin Gurur SEV, Kastamonu Üniversitesi
Yavuz UNAT, Kastamonu Üniversitesi
Zeki AKTAŞ, Bitlis Eren Üniversitesi

6. ULUSAL ÇAĞDAŞ SİYASET FELSEFESİ SEMPOZYUMU PROGRAMI “AİDİYETLER VE KİMLİKLER”	
Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği & Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe ve Sosyoloji Bölümleri İş Birliğiyle	
20 ARALIK 2021, PAZARTESİ	
	Açılış Konuşmaları Doç. Dr. Eray Yağanak – Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkanı Prof. Dr. Çetin Balanuye – Felsefe Bölümü Başkanı Prof. Dr. Suat Kolukırık – Sosyoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Mustafa Ertürk – Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Dekanı (Sempozyum Onursal Başkanı)
10:00-10:30	
10:30-11:45	<i>Oturum Başkanı: Eray Yağanak</i> – Akdeniz Üniversitesi “Sınırları Müphemleştirmek: Biyo-kapitalizmin Genişleyen, Bedenin Daralan Sınırları” Osman Özarslan – Başkent Üniversitesi “Türkiye’den Almanya’ya Göçün Biyopolitik Sonuçlarına Eleştirel Bir Bakış” Mehmet Özyürek – Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi “Biyo-iktidar, Teknoloji ve Kimlik” Ali Erdem Başçoban – Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
11:45-13:00	ÖĞLE ARASI
13:00-14:15	<i>Oturum Başkanı: Deniz Kundakçı</i> – Kastamonu Üniversitesi “Pierre Bourdieu ve Grupların Teşkili” Aksu Akçaoğlu – Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü “İfade Özgürlüğü ve Grup Kimliği Kavramları Arasındaki Çatışma” Ali Ekmekci – Üsküdar Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü “Kolektif Kimlikler ve Kimlik” Kubilay Hoşgör – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Felsefe Bölümü
14:15 -14:30	ARA

14.30-15.45	<i>Oturum Başkanı: Ayşe Çiğdem Kocaman – Nişantaşı Üniversitesi</i> “Kimlikler Nasıl Güncellenebilir?: Sığınmacı Kadınların Sosyalleşmelerinde Düşüşler, Melezlikler ve Tersine Aidiyetlikler (Karabük Örneği)” Adem Sağır – Karabük Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü “Siyasal Kimlikler ve Yalanlar” Onur Bilginer – Başkent Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü “Simon Critchley’in Siyaset Anlayışı Bağlamında Yerli Siyasal Kimliği Üzerine Bir Soruşturma” Ferdi Selim – Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Felsefe Bölümü
15:45 -16:00	ARA
16:00-17:40	<i>Oturum Başkanı: Sibel Kibar Kavuş – Kastamonu Üniversitesi</i> “‘Devlet Fikri’ Zafiyeti: Aidiyet ve Kimliklerin Zayıf Devletlerde Bir Güvenlik Meselesine Dönüşmesi” Ahmet Göksel Uluer – Necmettin Erbakan Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü “Kimlik Üretimi, Politika ve Felsefe: Kimliklerin Politizasyonu, Bölünmüş İnsan(lık) ve İnsanın Sonu” Sever Işık – Gaziantep Üniversitesi, Felsefe Bölümü “‘Kimlik Bölünmesi’ mi ‘Kimlik İnşası’ mı? Melissa Yates’in Anayasal Esaslar Üzerine Siyasal Tartışmaya Yönelik Görüşlerinin Eleştirel Bir İncelemesi” Yavuz Selim Alkan – Akdeniz Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü “Dünya Meseleleri Karşısında Bir Bilim Felsefecisinin Tavrı Ne Olabilir? Otto Neurath Örneği” Ahmet Dinçer Çevik – Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Felsefe Bölümü
21 ARALIK 2021, SALI	
10:30-11:45	<i>Oturum Başkanı: Pakize Arıkan Sandıkcıoğlu – Katip Çelebi Üniversitesi</i> “Kültür Kavramıyla İlgisinde Kültürel Kimlik ve Kültürel Haklar Sorununu Yeniden Düşünmek” Ayşe Çiğdem Kocaman – Nişantaşı Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü “Hannah Arendt Perspektifinden ‘İnsan Hakları’ Nosyonuna Yönelik Eleştirel Bir Değerlendirme” M. Ahmet Tüzen – Gümüşhane Üniversitesi, Felsefe Bölümü “Alain Badiou: Taklidi Hakikat Biçimleri Olarak İnsan Hakları ve Öteki Etiği Eleştirisi” Muammer Aktay – Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Felsefe Bölümü
11:45-13:00	ÖĞLE ARASI

13:00-14:15	<i>Oturum Başkanı: İsmail Serin</i> – Ondokuz Mayıs Üniversitesi “Sebepsiz ‘Berber’: Aidiyet ve Cemaatin Mahrem ve Eril Halleri” Halide Velioğlu – Karabük Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü “Neoliberal Sistemde Kadın Kimliği ve Bu Kimliğin Axel Honneth’in Tanınma Teorisi Bağlamında Ele Alınışı; 2011 Sonrası RTÜK Televizyon Dizileri Cezalarında Kadın İmgesi” Zeynep Büşra Gürtekin – Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü “Bireysel-Kişisel Kimlik Oluşumu ve Eğitim” Seyit Çoşkun – Ankara Üniversitesi, Felsefe Bölümü
14:15 -14:30	ARA
14.30-15.45	<i>Oturum Başkanı: Fulden İbrahimhakkıoğlu</i> – ODTÜ “Judith Butler’ın Teorisinde Kimliğin Oluşumuna Performatif Olanın Negatif Etkisi ya da Dişil Öznenin İnşası Sorunu” Didem Delice – Ondokuz Mayıs Üniversitesi , Felsefe Bölümü “Post-Yapısal Siyasal Ontoloji: Yapısal Siyaset Sınırlarının Ötesinde Siyasal Özneliğin Olanağı Üzerine Bir Tartışma” Remzi Onur Kükürt – Ankara Üniversitesi “Foucault’nun İktidar Anlayışı Bağlamında Toplumsal Cinsiyet Kimlikleri” Şeref Karakaya – Akdeniz Üniversitesi, Felsefe Bölümü
15:45 -16:00	ARA
16:00-17:40	<i>Oturum Başkanı: Selma Aydın Bayram</i> – ODTÜ “Tanınma Teorisi Bağlamında Axel Honneth’in Modern Özne Tasarımına Katkısı” İsmail Serin – Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Felsefe Bölümü “Alain Badiou’nun Günümüz Etik Anlayışı Eleştirisine Dair Bir Değerlendirme” Cemzade Kader Düşgün – Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Felsefe Bölümü “Başlangıçlara Dönmek: Anaksimandros’ta ‘Genesis’ ve ‘Phthora’ Salınımında ‘Kimlik’” Ümit Öztürk – Gümüşhane Üniversitesi, Felsefe Bölümü “İnsan Varoluşu, Kimlik ve Ölümü Göze Alma” Sibel Kiraz - Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Felsefe Bölümü
17:40	Kapanış Konuşması Selma Aydın Bayram – Toplum ve Siyaset Felsefesi Derneği Başkan Yardımcısı

BİLDİRİ ÖZETLERİ

KİMLİKLER NASIL GÜNCELLENEBİLİR?: SİĞINMACI KADINLARIN SOSYALLEŞMELERİNDE DÜŞÜŞLER, MELEZLİKLER VE TERSİNE AİDİYETLİKLER (KARABÜK ÖRNEĞİ)

Adem SAĞIR*

Suriye’de yaşanan karışıklıklardan dolayı ülkesini terk eden birçok göçmen ilk olarak Türkiye’ye sığındığı ve sonrasında yerleşik hale geldiği görülmektedir. 2011 yılından itibaren sıklıkla farklı şekillerde gündeme gelen Türkiye’deki sığınmacılarla ilişkili alanda yapılmış birçok çalışmada bulunmaktadır. Türkiye’nin ilk olarak açık kapı politikasıyla, sonrasında geçici koruma statüsünde değerlendirdiği sığınmacılar, Türkiye’nin birçok şehrinde görünür hale gelmişlerdir. Dolayısıyla sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan birçok tartışmanın da merkezinde yer alan sığınmacılar, sosyal ilişkilerin ve etkileşimlerin merkezinde yeni gündemler oluşmasına kaynaklık etmişlerdir. Hazırlanmış olan bu çalışmanın da böyle bir gündem kaygısı olmuştur. Çalışma Karabük’te yaşayan sığınmacıların sosyalleşme biçimlerine ve yaşadıkları mahallelerde kurmuş oldukları etkileşimlere odaklanmıştır. Karabük’ün Erken Cumhuriyet döneminde Türkiye’de Ağır Sanayi’nin başkenti olarak kurulması, buranın aynı zamanda bir göç kenti olmasının önünü açmıştır. Demir Çelik İşletmeleri’nin özelleştirilmesine kadar geçen sürede Türkiye’nin birçok şehrinde göç almıştır. Dolayısıyla göç ve göçmenlik kavramları Karabük’te yerleşik kavramlardır. Karabük’ün kendine özgünlüğü, kentte ortaya çıkan birçok toplumsal gerçekliğin de oluşmasına kaynaklık etmiştir. Sosyal yaşam merkezleri, zamanla oluşmuş ve özellikle şehrin kenarında kalmış göçmen kadınlara dönük ve onları sosyalleştirme amaçlı kurulmuş mekanlar olarak göze çarpmaktadır. Çalışmanın sığınmacı kadınlarla sosyal yaşam merkezlerini birleştirdiği bağlam ise gündelik hayat sosyalleşmeleri gerçekliğidir. Göç, makro bağlamıyla değerlendirildiğinde toplumsal etkileşimler için aracı olma halini sürdürmektedir. Karşılıklı etkileşimlerin kurucu ritüeli, sosyal ilişkilerin sürdürülebilirliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda yerel sakinler ile göçmenin karşılaşma alanında kullanılan dil, mekânın kullanıma biçimleri, kültürel ortaklıklar gibi birçok alt başlık ilişkilerin sürdürülebilirliği için oldukça önemlidir. Çalışmada göçmenin alanı ile yerel sakinlerin alanı karşılıklı olarak iç içe geçmiş etkileşimler alanı olarak düşünülmüştür. Bu geçişler aynı zamanda katmanlaşma yaklaşımının göç için kullanışlılığının nasıl yorumlanabileceğinin tartışılmasını içermektedir. Bu çalışmada nitel araştırma deseni kullanılmış ve derinlemesine görüşme tekniği uygulanmıştır. Başlangıçta yerel katılımcılar ve sığınmacı kadınlar olarak belirlenen evren ve örneklem, pandemi kısıtlamaları nedeniyle çalışmanın yeniden gözden geçirilmesiyle sadece sığınmacı kadınlarla yapılan görüşmelerle sınırlı tutulmuştur. Pandemi kısıtlamaları nedeniyle sosyal yaşam merkezlerinde yerinde gözlemler de yapılmamıştır. Bu durum da araştırmanın önemli sınırlılıklarından birisi olmuştur. Çalışma sürecinde araştırmacılar tarafından tercüman desteği alınmıştır. Tercüman aracılığıyla evinde ziyaret edilen 5 kadın katılımcıyla pandemi kuralları dikkate alınarak görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler ortalama 1-2 saat arasında sürmüştür. Ses kaydı alınan görüşmeler, sonrasında araştırmacılar tarafından çözümlenmiş ve analize tabi tutulmuştur. Sığınmacı kadınların yaşadıkları mahallede yapılan gözlemler ve yerel katılımcılara yöneltilen “sığınmacılarla etkileşimleriniz?” sorusuna verilen yanıtlarda dikkat çekici iki nokta karşımıza çıkmıştır. Bunlardan ilki sığınmacı kadınlarla temasların ve etkileşimlerin önemli olduğunu

* Doç. Dr.

Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
e-posta: ademsagir@karabuk.edu.tr

düşündüklerini ifade etmeleri olmuştur. Diğerleri ise Türkiye'nin sığınmacılarla ilgili politikalarının yetersiz olduğunu ileri sürmüşlerdir. Devletin yeterince destek ve yardım yaptığını ancak sığınmacıların bu durumu suiistimal ettiğini düşünen katılımcılar için göçmenlerle bir araya gelmek yine de oldukça öğretici ve sosyalleştirici durduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, kimlik, kültür, kadın, mekan.

DÜNYA MESELELERİ KARŞISINDA BİR BİLİM FELSEFECİSİNİN TAVRI NE OLABİLİR? OTTO NEURATH ÖRNEĞİ

Ahmet Dinçer ÇEVİK*

Arka planda metafiziğin etkisiyle politik atmosferin milliyetçilik, muhafazakarlık ve faşizm ile karartıldığı bir dönemin sonucu olarak adlandırılan Viyana Çevresi felsefecilerinin temsil ettiği mantıkçı pozitivizm, karartılan bir dünya karşısında bilim ile aydınlanmanın metodunu bulmaya ve sunmaya çalışır (Cevizci, 2009, s.623). Bu bağlamda Friedrich Stadler Viyana Çevresi felsefecilerinin çalışmalarını özellikle sosyo-politik amaçlarının altını çizerek, "Geç Aydınlanma" olarak adlandırır (2015). 18. yüzyıl aydınlanmasının devamı olarak kendisini niteleyen mantıkçı pozitivizmin metafiziği eleme düşüncesi yalnızca felsefi değil aynı zamanda ideolojik bir karşı çıkıştır (Cevizci, 2009, s.623). Mantıkçı pozitivistlere göre metafizik, insanlığın ilerlemesinde ve muhafazakarlık, faşizm gibi siyasi ideolojilerin güçlenmesinde en önemli faktördür.

Viyana Çevresi'nin bu düşünceleri belki de en açık biçimde Otto Neurath'ın hayatı ve çalışmalarında gözlenmektedir. Neurath'a göre metafizik, sosyal ve politik bağlamlarda ele alınmalıdır. Neurath, bu nedenle metafizikten arındırılmış, rasyonelleştirilmiş bir toplum modelini, Viyana Çevresi'nin manifestosunun odağına yerleştirir. Ona göre Viyana Çevresi temel olarak bu doğrultuda ilerlemelidir. Marksist bir eğilime de sahip olan Neurath'a göre metafizik, sosyal ve politik alanda muhafazakarlığın yerleşmesini ve yeniden üretilmesinin kaynağıdır.

Son dönemlerde bilim felsefesi tarihi çalışmaları kapsamında özellikle Viyana Çevresi'nin sol eğilimleri incelenirken Neurath'ın hayatı ve ekonomi, eğitimcilik gibi çeşitli alanlarda kendini gösteren politik pozisyonu referans noktası olmaktadır. Neurath üzerine çalışmalar özellikle son yirmi yılda hız kazanmış ve mantıksal deneycilikle ilgili kabuller sorgulanmaya başlamıştır.

Bu arka plan temelinde bu bildiride Viyana Çevresi'nin önemli temsilcilerinden birisi olan Neurath'ın ekonomi, felsefe ve eğitim ile ilgili görüş ve çalışmalarının onun komüniteryan ideallerinden ayrılamaz olduğunu iddia edeceğim.

Anahtar Kelimeler: Otto Neurath, Viyana Çevresi, Bilim Felsefesi, Komünitarizm.

* Araş. Gör. Dr.
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Felsefe Bölümü
e-posta: dincercevik@mu.edu.tr

“DEVLET FİKRİ” ZAFİYETİ: AİDİYET VE KİMLİKLERİN ZAYIF DEVLETLERDE BİR GÜVENLİK MESELESİNE DÖNÜŞMESİ

Ahmet Göksel ULUER*

Barry Buzan, devlet ve toplum arasındaki ilişkiyi, bir güvenlik meselesi olarak sorunsallaştırır. Zayıf ve sağlam devletler olarak ikiye ayırdığı devlet tiplerinin, farklı güvenlik sorunlarına/düzeylerine sahip olduğunu belirterek, ulusal güvenlik ve/ya ulus-temelli güvenlik algısının eksikliklerinin altını çizer. Bunu yaparken öne çıkardığı kavram “devlet fikri”dir. Devlet fikri, devletin fiziksel temeli ve kurumsal ifadesi ikilisiyle birlikte, devletin “bileşen parçaları” sacayağını oluşturur. Ulus ve örgütleyici ideoloji unsurlarından oluşan devlet fikri, “ülke-hükümet-toplum paketi”ni bir arada tutarak, bu paketin neden ve nasıl bir arada olduğuna/olması gerektiğine cevap üretir. Devlet fikri, diğer iki bileşen parça sağlam olsa dahi, bir devletin zayıf olarak nitelendirilmesine yol açan, devlet ve toplum arasındaki uyum/bütünlüğün kurulamamasına yol açan temel parçadır. Toplumdaki çeşitli grupları, aynı soyut-birleştirici düşüncede konsolide edecek bir devlet fikrinin bulunmaması/üretilmemesi, bu grup/aidiyet/kimliklerin, alternatif devlet fikirlerini güçlendirmelerine, ulusal/ortak/kapsayıcı bir güvenlik algısı yerine toplumsal güvenliklerini öncelermelerine ve sosyo-politik düzlemde dikey ve yatay meşruiyetin zayıflamasına yol açar. Devlet fikrinin, devlet ve toplum arasında bir uyum/bütünlük yaratmaması, adeta, güvenlik kaygılarının da birleşmemesi/ulusallaşamamasını ve güvenliğin, ulus-altı düzeylerde incelenebilecek birer fenomene dönüşmesini doğurur. Buzan’a göre, sağlam devletlerde de farklı aidiyet ve kimlikler vardır. Ancak sağlam bir devlet fikrinin varlığı, bu aidiyet ve kimliklerin toplumsal güvenlik kaygılarının yükselmesini engeller. Bu çalışmada, Buzan’ın çizdiği kavramsal çerçeveye paralellik gösteren diğer görüşlerle birlikte, devlet fikri zafiyetinin nedenleri değerlendirilerek, ulusal güvenliğin nasıl “rejim güvenliği”ne evrildiği ve devlet-toplum uyum/bütünlüğünün ikinci plana itildiği ele alınmıştır. Zayıf devletlerde, ulus ve örgütleyici ideoloji unsurlarının nasıl hayata geçirildiği ve neden zafiyet doğurduğu incelenmiştir. Buzan’ın perspektifiyle, Üçüncü Dünya Güvenliği yaklaşımının arasındaki benzerlik ve farkların üzerinde durularak, zayıf devletlerin özgün güvenlik nesneleri olarak konumlandırılması gerektiğini savunulmuştur. Böylece, farklı aidiyet ve kimliklerin, nasıl alternatif devlet fikirlerini önceleyerek, zayıf devletlerin kronik sorununa dönüştükleri açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zayıf devlet, devlet fikri, toplumsal güvenlik, kimlik.

* Araş. Gör.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
e-posta: aguluer@erbakan.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2528-2780

HANNAH ARENDT PERSPEKTİFİNDEN “İNSAN HAKLARI” NOSYONUNA YÖNELİK ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME

M. Ahmet TÜZEN*

Teorik düzlemde bir devletin uyruğu olmakla elde edilmeyip, yalnızca insan olmak suretiyle elde edildiği varsayılan insan hakları, insan olma değerini ve onurunu hem koruyan hem de geliştiren haklar olarak ifade edilmiştir. Pozitif hukukun veya geleneğin belirli insan sınıflarına değil de tüm insanlara sunduğu bu haklar, insanların kendi yaşamları, özgürlük ve mutlulukları için çalışmalarına engel olunmaması gerektiği düşüncesinin bir dayanağı olarak görülmüştür. Kavramın gelişiminde önemli bir dönüm noktası olan 18. yüzyılda doğal hukuku savunan bazı düşünürler, insanların birtakım haklara sahip olduğu düşüncesini, kendiliğinden apaçık bir doğru olarak değerlendirmişlerdir. Ancak gerek kendiliğinden apaçık gösterilen bu tarz doğruların olamayacağı yönündeki itirazlar gerekse de insan haklarının kurgusal bir karakter taşıdığına yönelik düşünceler, bu kavramın taşıdığı muğlaklığı daha da belirgin hale getirmiştir. 20. yüzyılda insan hakları kavramını yeniden değerlendiren Hannah Arendt’e göre insan kitleleri sadece insan sıfatına sahip olduklarında yani kendilerine çeşitli haklar temin edecek bir ulusal topluma mensup olmadıklarında bu haklardan mahrum bırakılmışlardır. Uyruksuzluğun ya da ulusallık statüsünü kaybetmenin tüm hakların yitirilmesiyle eş değerde olduğunu düşünen Arendt’e göre uyruksuzlar, yalnızca yurttaşlık haklarından değil, her türlü insan hakkından da yoksun bırakılmıştır.

Kamusal alandan dışlanan, siyasi statülerini ve haklarını kaybeden bu insanlar yani insan olmaktan başka bir şey olamayan insanlar, diğer insanların kendilerine hemcinsleri gibi davranmalarını mümkün kılan nitelikleri de yitirmişlerdir. Halbuki kamusal alan, insanın görünürlük kazandığı alenileştiği alandır. Ortaklaşa sahip olunan dünya olan kamusal alandan yoksun olmak insani ve siyasi olarak düşünüldüğünde gerçeklikten yoksun olmak demektir. Bu bakımdan kamusal yaşamdan mahrum olmak ya da özel alana hapsolmek, eşitliğin de ortadan kalkmasına neden olur. Arendt’a göre salt varoluştaki içerilen her şeyin tersine, eşitlik insana verilmiş değildir; o, adalet ilkesince yön verildiği ölçüde insani örgütlenmenin sonucudur. Başka bir ifadeyle insanlar ancak karşılıklı olarak eşit haklara sahip olduğunu birbirine garanti eden bir grubun üyeleri olarak eşit hale gelir. Şu halde haklar da insanların birbirlerine garanti ettikleri birer niteliklerdir. Arendt’ın ifade ettiği “haklara sahip olma hakkı”, insanın ancak edimleri, ifadeleri ve düşünceleri doğrultusunda yargılandığı siyasi bir toplulukla hayata geçirilebilir. Bu bağlamda çalışma Arendt’ın düşüncelerinden hareketle uyruksuz olan ya da herhangi bir politik topluluğa üye olmayan/olamayan insanların hakları üzerine bir değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Arendt, insan hakları, ulus-devlet, uyruksuzluk, yurttaşlık.

* Dr. Öğr. Üyesi
Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: m.ahmettuzen@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8358-0140

PIERRE BOURDIEU VE GRUPLARIN TEŞKİLİ

Aksu AKÇAOĞLU*

Çağdaş sosyolojinin merkezi figürlerinden Pierre Bourdieu'nün köyün krizinden, eğitime, kültürel tüketime, devlete, kent yoksulluğuna ve üniversitelere uzanan araştırma programı, toplumsal dünyaya dair yerleşik zihinsel şablonlarımızı tersyüz etmeyi amaçlayan bir sembolik devrim girişimidir. Fransız sosyoloğun toplumsal uzam, habitus, alan, sermaye, sembolik iktidar ve düşünömsellik gibi özgün kavramsal araçlarının sunduğu eğilim temelli fail kavrayışı, topografik toplumsal uzam anlayışı, çatışmacı toplumsal hayat vizyonu ve sembolik sistemlerin teşkil edici kapasitesine yapılan vurgu çağdaş toplumu yeniden düşünme olanağı veriyor. Bu çalışma, Pierre Bourdieu'nün geliştirdiği ilişkisel sosyolojinin grupların teşkilini incelemek için sunduğu imkân ve kısıtlılıkları konu alıyor. Böylesi bir sorgulama beraberinde sınıfların durumuna dair klasik bir tartışmanın tozlu sayfalarını yeniden arıyor: Toplumsal sınıflar verili bir gerçeklik midir yoksa siyasi temsil yoluyla mı inşa edilirler? Sınıf niteliği taşımayan gruplar siyasi olarak etkin olabilir mi? Maddi çıkarlardan ziyade sembolik mücadelelerin bir araya getirdiği gruplar dağılma tehlikesine karşı daha dayanıklı mıdır? Bu çalışma, böylesi klasik soruları Pierre Bourdieu sosyolojisi içinde sorgularken, sınıfların somut ve sembolik iktidar mücadeleleriyle şekillenen iki boyutlu gerçekliğine dikkat çekiyor. Çalışma, Pierre Bourdieu'nün geliştirdiği ilişkisel sosyolojinin ana hatlarının ve temel kavramsal araçlarının tanıtımıyla başlıyor. Ardından, başta bürokrasi alanı ve siyaset alanı olmak üzere, kültürel üretim alanında ve gündelik hayatın sıradan yargılarında göze çarpan sembolik mücadelelerin grup teşkilindeki rolüne dikkat çekiliyor. Farklı konumlardan failer, çoğu zaman farkında olmadan, toplumsal dünyanın kendi çıkarlarıyla uyumlu bir tanımını üretip, bu tanımlı genelleştirmek ya da ortak tanıma dönüştürmek için mücadele ederler. Sembolik mücadeleler, dünyayı belirli bir şekilde görmemizi sağlayan, etrafımızda olup bitenleri belirli bir şekilde anlamamıza sebep olan bilişsel kategoriler üzerinden verilen mücadelelerdir. Çalışma son olarak, Fransız sosyoloğun geliştirdiği özgün sınıf kavrayışını netleştirebilmek için klasik sosyolojinin üç figürüyle, Marx, Durkheim ve Weber'in yaklaşımlarıyla karşılaştırmalara başvurur. Çalışma, Bourdieu'nün Marx'ın sermaye kavramını çoğullaştırdığını, Durkheim'ın toplumsal sınıflandırma sistemi kavramını siyasallaştırdığını ve Weber'in piyasa temelli sınıf kavrayışını yapıllaştırdığını ileri sürer.

Anahtar Kelimeler: Pierre Bourdieu, sınıf, sembolik mücadele, klasik sosyoloji, toplumsal uzam.

* Dr. Öğr. Üyesi

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

e-posta: aakcaoglu@comu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8692-4698

İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ VE GRUP KİMLİĞİ KAVRAMLARI ARASINDAKİ ÇATIŞMA

Ali EKMEKÇİ*

Bu çalışma, kimlik ve ifade özgürlüğü kavramları arasında kavramsal bir çatışma olup olmadığını sorgulamayı amaçlamaktadır. Bu sorgulamada özellikle ifade özgürlüğü gerekçelendirilirken kullanılan otonomi (özerklik) kavramı kilit role sahiptir. Bir değer olarak ifade özgürlüğünü önemsemek, biçim olarak başka herhangi bir değere bağlı olmaya benzemekte, ancak mantıksal içeriği açısından diğer bağlılıklarla çatışmaktadır. İfade özgürlüğünün otonomi üzerinden savunusu, kişilerin kendi iyi yaşam anlayışlarını oluştururken alternatifler hakkında bilgi sahibi olma ve bunları ifade etmek üzere özgür olmaları gerektiği iddiasına dayanır. İnsanlar alternatif değerleri benimseme veya reddetme hakkında kendileri meşru karar vericiler olacaklar ise, bu alternatiflerin ifadesinde ve onlara erişimde bir kısıtlama olmaması gerekir. İfade özgürlüğünü öncelikli bir değer olarak kabul etmek ise, iyi yaşam hakkında gelecekte fikir değiştirilmesinin her zaman olası bir durum olduğu düşüncesini içerir. İfade özgürlüğüne bağlılık, bir anlamda gelecekteki olası değişimlerin önünü açık tutmaya bağlılık anlamına gelir. Diğer yandan belirli bir kimliğe ve onun temsil ettiği değerlere bağlılık ise, insanlara gelecekte gerçekleşecek kararlar ve eylemleri için sabit referans noktaları olarak hizmet eder. Bir kimlikte tutarlı olmayı istemek, gelecekte değişen koşullarda bile bu değerlere bağlı olmayı istemek anlamına gelir. Bir kişinin kimliğindeki süreklilik, kimliğin içerdiği değerlere göre alınmış geçmiş kararlar ile gelecekte alınacak kararlar arasındaki tutarlılığı sürdürmekle oluşur. Bu sürekliliği oluşturmak da, kimliğin içeriğinin bir tür söylemsel tutarlılığa sahip olması anlamına gelir. Kimliğin içeriğini oluşturan değerler hakkında bildirilen görüşler ve ifadeler üzerinde belirli bir söylemsel tutarlılık kimliği sürekli kılar. “Bu kimliğe sahip/bu kimlik grubunun üyesi bir insan bu davranışları yapar/yapmaz” gibi ifadeler bu tutarlılık varsa anlam kazanır. Öte yandan, kimliğin temsil ettiği değerler üzerindeki bu tür bir söylemsel kontrol, bir grubun bireysel bir üyesi tarafından tek başına oluşturulamaz ve sürdürülemez. Bu durum sürecin bir tür grup dinamiği olarak gelişmesi anlamına gelir. Bu noktada, bu tür bir kimlik grubu içinde, bireysel üyelerin eleştirisi ile genel olarak ana akım kimlik söylemi arasında çatışma olasılığının her zaman mümkün olduğu ortaya çıkar. Grup kimliğinin tutarlılığı bireylerin otonomisi bu noktada karşı karşıya gelir. İfade özgürlüğüne bağlı kalındığında, kimliğin hayatı bir parçası olarak desteklenen değerler gelecekte yanlış görülebileceği veya artık o düzeyde değerli olmadığı ortaya çıkabileceğinden, alternatif fikirleri sansürlemek mantıksızdır. İfade özgürlüğü grup kimliği için bir tehdit oluşturabilirken, bu özgürlük grup üyesi bireyin otonomisi için elzemdir.

Anahtar Kelimeler: İfade özgürlüğü, kimlik, grup, otonomi.

* Araş. Gör.
Üsküdar Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
e-posta: aekmekci@hotmail.com

BİYO-İKTİDAR, TEKNOLOJİ VE KİMLİK

Ali Erdem BAŞÇOBAN*

Bu çalışmada biyo-iktidarın kimlikle ilişkisi, teknoloji üzerinden incelenmektedir. Ben/öteki, dost/düşman gibi aşkın ikili anlayışlar üzerine kurulu modernizmin eleştirisini İmparatorluk¹ adlı eserlerinde dile getiren Hardt ve Negri için etnisite, cinsiyet, din, sınıf temelli kimlik yapıları Hobbesçu bir anlayışla gelişen modernitenin krizini kapatmakta yetersiz kalmaktadır. Günümüzde iktidarın bir ağ tarzındaki yayılma stratejileri teknoloji ile yakından ilişkilidir. Roma İmparatorluğu'nun genişlemesinde inşa edilen yollar aracılığıyla kurulan iletişim ve ulaşım sisteminin günümüzdeki bir muadili olarak teknolojik aygıtları ve iletişim sistemlerini koyan Hardt ve Negri için teknoloji günümüz insanı açısından başat bir iktidar dispozitifi konumuna gelmiştir. Teknolojinin bir dispozitife dönüşmesiyle bağlantılı olarak Gilles Deleuze'un "Denetim Toplamları Konusunda Bir Ek"² isimli yazısında belirttiği gibi günümüzde toplumlar doğrudan iktidarın disiplin mekanizmalarının etkisi altına alınan, yasaklama pratikleri veyahut kurallara tabi kılınan yapılar değillerdir. Toplamlar artık kodlar veya şifreler ya da başka bir deyimle genel hatlarıyla teknoloji yoluyla yönetilen, düzenlenen ve idare edilen yapılar olarak varlık göstermektedirler.

Parmak izi ve kimlik kartları tanıma sistemleri, ses ve göz aktivasyonları yoluyla çalışan aygıtlar, evlilik öncesi yapılan testler, akıllı cihazlar (telefon, saat, tartı, bileklik, ev sistemleri vb.) ile bunların iktidarla olan ilişkisinin biyolojik verilere dayanan bir kimlik inşasındaki rolü çalışmanın ana tartışma öğelerinden biridir. Kişilerin ve toplumların kim olduklarının tanınması hususunda bir vekil işlevi gören kimlikler de gelişen teknolojik yenilikler sayesinde bireylerin bölünür hale geldiği, kitlelerin "[...] örneklemlere, verilere, piyasalara ya da "banka"lara [...]" (Deleuze, 2001) dönüştüğü gibi bir dönüşümden geçmektedir. Bireylerin ve kitlelerin/toplamların kim olduklarına yönelik yaşadığı bu değişim ve dönüşümlerde teknolojinin ve iktidar yapılarının oynadığı rol, çalışmanın ışıktutmaya çalıştığı noktalar arasındadır. Çalışma sonuç olarak teknolojinin bireyler ve kitleler üzerindeki bir iktidar aygıtına dönüşmesinin etkilerini ve biçimlerini açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, biyo-iktidar, kimlik, modernite, dispozitif.

* Araş. Gör.; Yüksek lisans öğrencisi

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü; Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD, Siyaset Bilimi Tezli Yüksek Lisans Prog.
e-posta: erdem.bascoban@beun.edu.tr
ORCID : 0000-0002-6326-8237

¹ Negri, A., & Hardt, M. (2015). *İmparatorluk*. (A. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

² Deleuze, G. (2001, Şubat/Mart). Denetim Toplamları Konusunda Bir Ek. (U. Baker, Çev.) *Birikim*(142-143), 23-26. 11 08, 2021 tarihinde <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-142-143-subat-mart-2001/2334/denetim-toplamlari-konusunda-bir-ek/4382> adresinden alındı

KÜLTÜR KAVRAMIYLA İLGİSİNDE KÜLTÜREL KİMLİK VE KÜLTÜREL HAKLAR SORUNUNU YENİDEN DÜŞÜNMEK

Ayşe Çiğdem KOCAMAN*

Kavramların kimi zaman tehlikeli olabildiğini, dünyada olan bitene bakıldığında kavramların pek de suçsuz görünmediğini belirten Kuçuradi, bir kavramın ne zaman tehlikeli olduğu sorusunu, “içeriği bulanık olduğu halde, herkes bu kavramı bildiğini sanınca” şeklinde yanıtlar. İşte kültür, içeriği bulanık olmasına rağmen herkesin bildiğini sandığı bu türden tehlikeli kavramlara verilebilecek pek çok örnekten biridir. Nitekim kültürle ilgili ulusal/uluslararası resmi belgeleri, yazılan birçok kitabı, kültürün ne olduğunu belirlemek isteyen bir gözle okuduğumuzda, kültürden bazen *cultura animi* (ruhun işlenmesi, kültive edilmesi) anlamında kültürün veya taşıyıcısı kişiler olan “tekil anlamda kültür”ün, bazen de bir grubun kolektif kimliğini oluşturan, taşıyıcısı gruplar olan “çoğul anlamda kültür”ün anlaşıldığını, hatta bu iki farklı anlamın/kullanımın kimi zaman birbirine karıştırıldığını görmekteyiz. Fakat insanı anlamada anahtar bir kavram olduğu düşünülen kültürün neliği hakkında yaşanan bu anlam bulanıklığı, günümüz dünyasında özellikle kolektif haklar veya grup hakları açısından öne çıkarılan, sıklıkla tartışılan kültürel kimlik ve kültürel haklar sorununu daha da karmaşık bir hale getirmektedir.

Kültürden anlaşılanın açık olmaması, kişi/grup düzeyinde kültürel kimliğin ne olduğunu, bu sorununun nedenlerini anlamayı güçleştirdiği gibi kültürel hakların iki ayrı anlamda kullanılmasına ya da tekil anlamda kültürle ilgisinde kişi hakkı olan “kültür hakkı” ile çoğul anlamda kültürle ilgisinde grup hakkı olan “kültürel haklar”ın, yani iki ayrı şeyin “kültürel hak” olarak adlandırılmasına neden olmaktadır. Kuçuradi’nin belirttiği gibi kültürel haklardan kimi bir kişi hakkını, yani insansal olanakları geliştirebilmeyi sağlayan bilim, sanat, felsefe vb. kültürel etkinlikleri engellenmeden yapabilmeyi anlamakta; kimisi de bir grup hakkını, o grupta egemen olan insan ve değerlilik anlayışını, bazı yaşama biçimlerini, inançları, gelenekleri serbestçe yaşama ve yayma olanağına sahip olmayı anlamaktadır. Ancak kültürle ilgili talep edilen hakların neye ilişkin olduğunu anlamayı, insan haklarıyla ilgisinde kültür hakkı ile kültürel haklar arasındaki farkı görebilmeyi güçleştiren bu durum, kültürel kimlik savının beraberinde getirdiği hak taleplerinin, kültürel/yerel normların, insan onuruna zarar verip vermediğine, insansal olanakları geliştirip geliştirmediğine bakılmaksızın bütün kültürlerle eşit saygı anlayışıyla koruma altına alınmaya çalışılmasına yol açabilmektedir. Oysa insanın değerinin korunabilmesi için çoğul anlamda kültürün/kültürlerin veya kültürel kimlikle ilgili hak taleplerinin, tekil anlamda kültüre, yani insan ruhunun işlenmesine, kişilerde insana özgü olanakları geliştirilebilmesine katkısı doğrultusunda değerlendirilmesi ve grup haklarının temel hakların gerektirdiği yerde korunması gerekmez mi? İşte kültürle ilgili anlam bulanıklığının yarattığı bu soru ve sorunlardan yola çıkan bu çalışma, Kuçuradi’nin tekil ve çoğul anlamda kültür ayrımını dikkate alarak, öncelikle kavramsal olarak kültürün neliği ele almayı, kültürel kimlik ve kültürel haklar sorununu ise buradan hareketle tartışmayı, bunu yaparken de insan haklarının etik bilgisi ışığında düşünmeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tekil anlamda kültür, çoğul anlamda kültür, kültürel kimlik, kültürel haklar, kültür hakkı.

* Dr. Öğr. Üyesi

Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
e-posta: aysecigdem.kocaman@nisantasi.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1354-1335

ALAIN BADIOU'NUN GÜNÜMÜZ ETİK ANLAYIŞI ELEŞTİRİSİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Cemzade KADER DÜŞGÜN*

Günümüzde anlamını yitirmiş temel kavramlardan biri haline dönüşen etik kavramı, kapitalist sistem ve bu sistemin değer yargıları üzerine şekillenmiştir. Antikçağdan beri köklü bir anlama sahip olan kavram, uzun süre sözlükler ve akademik metinler çerçevesi içinde ele alınmış ve daha sonra günümüz insanının temel bir problemi haline dönüşmüştür. Özellikle postmodernizm kültürü etiğin ön plana çıkmasında büyük bir rol oynamıştır. Böylesi bir etik durum karşısında dünyada, ötekine ve farklılığa saygının oluşması engellenmiş ve farklılıklar ortadan kaldırılmıştır. Bunun en önemli sebebi Badiou'ya göre günümüz etik anlayışının neoliberal iktidarlar ile kurmuş olduğu etkileşimdir. Bu etkileşimin sonucu olarak insan hakları özgür düşünceyi yaratmada başarısız olmuştur. Bu başarısızlığın nedeni etik anlayışın Batı kapitalizm odaklı olmasıdır. Badiou evrenselleştirilebilir bir etik yaklaşımı içerisinde olan tüm bu girişimlere topyekûn karşı çıkar ve bugünkü etik kavramın tamamen insan hakları ve diğer canlı varlıkların hakları ile ilişkin olduğunu söyler. O halde Badiou'ya göre insan hakları insanın sefalet ve ölümüne karşı geliştirilmiş olan haklar olduğundan, asıl etik sorunlar öteki olarak ötekiyle ilgilenmeyen özneler söz konusu olduğunda ortaya çıkabilir.

İnsan hakları, insanı sadece kötülöklere karşı koruyan bakış açısını merkeze alır ve iyi'nin tanımı üzerinde herhangi bir sorgulama yapılmaksızın kötü'nün mahiyeti üzerinde uzlaşmaya varılması aslında insan haklarının muhafazakâr bir yapıda olduğunun en açık göstergesidir. Burada üzerinde durulması gereken temel sorun tamamen Batı merkezli bir memnuniyet anlayışı yerine iyi'yi apriori olarak reddeden bir yapının nasıl kurgulanabileceğidir. Badiou hiçbir etiğin önsel bir kötü ve insanın kurban kimliği üzerine kurgulanmış bir yapı içerisinde değerlendirilemeyeceğini belirtir. Çünkü insan ve kötölük arasında bir bağdaşım kurulamaz. Böylesi bir günümüz insan hakları söylemi, kötölük'e evrensel bir sınır çizmenin ötesine geçemez. Ayrıca sadece insanın ihtiyaçları, hayatta kalabilirliğinin olanakları ve ölüm hakkındaki genel kabuller üzerine kurgulanmış belirli yasalardan oluşur. 'Evrenselleştirilebilir bir etik' anlayışını kökten reddeden Badiou'ya göre, bu anlayışın temelinde öteki'ne saygı ve hoşgörü anlayışı yatar. Bu nedenle Badiou, kültürel görecelik ve çokkültürcölük gibi yaklaşımları açığa çıkartan etik yaklaşımları etik ideoloji olarak adlandırır. Günümüz etik anlayışı insanı salt bedensel varlık olarak görür ve ölüm dürtüsüne indirgenmiş insan haklarına ise karşı çıkar. Günümüz nihilist anlayışı, zorunluluk karşısında teslimiyet anlayışına dayandığından, günümüzde tasvir edilen etik insanın noksanlıkları incelediğinde, bu etik anlayışlar durumların tekilliğinin kavranmasında yeterli bir ölçüte sahip değildir.

Anahtar Kelimeler: Etik, insan hakları, iyi, kötü, öteki.

* Dr. Öğr. Üyesi

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Faköltesi, Felsefe Bölümü

e-posta: cemzadekader@kmu.edu.tr

ORCID: 0000-0002-8826-972X

JUDITH BUTLER'IN TEORİSİNDE KİMLİĞİN OLUŞUMUNA PERFORMATİF OLANIN NEGATİF ETKİSİ YA DA DIŞIL ÖZNENİN İNŞASI SORUNU

Didem DELİCE*

Postmodern Feminizm içinde konumlandırılan Judith Butler çözümlemelerini toplumsal cinsiyet ve biyolojik cinsiyet gerilimi üzerinden kurarken, toplumsal cinsiyet kimliğini bir edinim olarak açıklar. Bu kimlik çözümlemesinin beden politikalarının kaynağı hakkında açıklayıcı katkısı var mıdır? Örneğin Butler, toplumsal cinsiyetli kimlik oluşumu ile pratikler arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu açığa çıkartır. Bu durumda, kadın kimliğinin oluşumunda toplumsal pratikleri yöneten politikaların etkisi nedir? Butler, toplumsal cinsiyet normlarını bu pratiklerin gerçekleşmesini sağlayan koşullar olarak tanımlar. Eylemleri düzenleyen normlar toplumsal cinsiyetli kimlikleri yaratır. Kişinin kendisini dışıl ya da eril olarak tanımlaması, dışıleştirici ve erilleştirici pratiklerin tekrarı ile sağlanmaktadır. Bu durumda toplumsal cinsiyetli kimlik, kişinin olduğu değil, yaptığı bir şeydir. Butler, bunu “performatif” kavramı ile açıklar. Toplumsal cinsiyetli kimlik, performatiftir; uygulandığı oranda vardır. Bunun anlamı performatif edimde kadın bir özne değildir. Burada temel bir soru ortaya çıkmaktadır: Kadınları dışıl, erkekleri eril davranmaya iten nedir? Performatif edimin sürekliliğini sağlayan -ya da kadını özne olmaktan alıkoyan- açık ya da gizli politikalar var mıdır? Butler, toplumsal ve politik “söylem düzeni” kavrayışı temelinde bir çözümleme yaparak, söylem düzeninin cinsiyetçi kimlik oluşumundaki etkisini açığa çıkartmayı amaçlamaktadır. Butler’ın çözümlemesinin önemi, bu söylem düzenini sadece cinsiyet kimliğinin değil, aynı zamanda cinsiyetçi politikaların da kaynağı olarak göstermiş olmasından kaynaklanmaktadır. Politik sistemin özgürleştirici eril söylemi kadınlar için her zaman bir safsatadır. Bu durumda ikinci bir temel soru ortaya çıkmaktadır: Toplumsal cinsiyeti üreten performatif sonlandırılabilir mi? Butler, toplumsal cinsiyet normlarını “heteroseksüel matris” olarak adlandırır. Matris, kadın ve erkekleri, dışıl ve eril davranış biçimleri ile -sadece iki kutuplu, sabit ve aynı zamanda dışlayıcı bir biçimde- meşgul olmaya itecek şekilde örgütlenir. Butler, bu matrisin bazı eylemler ile nasıl alt-üst edilebilir olduğunu gösterir. Bu açıdan performatifin sonlandırılması ile kadının özneleşmesi arasında doğrusal bir ilişki vardır. Buna bağlı olarak karmaşık bir başka soru daha ortaya çıkar: Toplumsal cinsiyeti üreten performatif sonlandırıldığında beden politikaları -ya da ataerkil kamusal düzen- bundan nasıl etkilenir? Açıktır ki, performatifin sonlandırılmasının gerçekleşmesi, geleneksel kamu tasarımları için yıkıcı bir dilektir.

Anahtar Kelimeler: Judith Butler, toplumsal cinsiyet, performatif, heteroseksüel matris, kimlik, özne, beden politikası.

* Öğr. Gör. Dr.
Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: didem.delice@omu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2010-3061

SIMON CRITCHLEY'İN SİYASET ANLAYIŞI BAĞLAMINDA YERLİ SİYASAL KİMLİĞİ ÜZERİNE BİR SORUŞTURMA

Ferdi SELİM*

Kimlik, en kapsayıcı ve fazla bilinen anlamıyla kişinin kendisini tanımlamasıdır. Bu tanımlama kültürel, dini ya da etnik aidiyetler üzerinden kurulabilirken bir ötekenden kendini ayırt etmek yoluyla da inşa edilebilir. İşte bu yönde bir tutum sıklıkla daha yerel değerlerle başlayan, genelleştirilebilir ve öze ait verilerin belirli bir ethos etrafında işlenmesidir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda düşünce tarihi irdelendiğinde kimlik ve aidiyet arasında sıkı bir ilişkinin kurulduğu söylenebilir. Sözü geçen ilişki genellikle ortak bir tarihten başlayarak dine, dile, etnik kökene dayalı bir birlikteliğe dayanmaktadır. Bağlılığa dayalı bu husus siyasi pratiği belirleyen güçlü bir işleve de sahiptir. Critchley ise, yerel ama evrenselleştirilebilecek belirli aidiyetlere dayalı kimlik tanımlamalarının az önce sıralanan bu ortak yapılara zorunlu olarak bağlı olduğunu kabul etmemektedir. Açıkçası ona göre siyasi öznellik varlığını ontolojik bir düzleme borçlu değildir. Geleneksel görüşün aksine bu hususu önemli bir siyasi kazanım olarak değerlendiren düşünür, çeşitli sivil örgütlerin bu rolü farklı değerler etrafında yerine getirebileceğini düşünmektedir. Eylemi arayan, haklara saygılı ve sorumluluk sahibi kimseleri bir çatı altında toplayabilen dilsel zemin yoluyla alternatif siyasi özneliklere kapı aralanabilir. Belirli bir adlandırmadan hareketle hegemonik olarak inşa edilebilecek toplumsal aktörlerin sayısı artırılabilir ya da toplumsal mücadelelerden yola çıkarak buna yönelik bir hamle gerçekleştirilebilirse aktif, dönüştürücü, mücadeleyi bırakmayan bireylerin yer aldığı sosyal bir ortam ve daha önemlisi çeşitli kimliklerin tanınmasından başlayarak özgürlüklerin korunduğu, fırsat eşitliğinin sağlandığı siyasi atmosfer yaratılabilir. Ayrıca bu çeşit bir hak arayışı hem devlet içerisinde yasal bir müzakere zemini oluşturabilir hem de devletten meşru bir talepte bulunabilecek kimliklerin şekillenmesinde küçümsenemeyecek bir etki de bulunabilir. Bu çalışmada zikredilen iddiaların teorik çerçevesi değerlendirildikten sonra, karşıt görüşler ihmal edilmeden, siyasi konjonktür, toplumsal ilişkiler bağlamında kimlik ve tanınma politikaları ve bu hususta neler yapılabileceği tartışılacaktır. Aktivist grupların bu hususta oynayabileceği rol, mizaha dayalı siyasi dilin kimliklerin oluşturulmasında ne tür işlevlerinin olabileceği ayrıca değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Simon Critchley, yerli siyasal kimliği, tanınma, siyasi dil, hegemonya.

* Dr. Öğr. Üyesi
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: ferdiselim@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2576-4499

SEBEPSİZ “BERBER”: AİDİYET, CEMAAT VE ERİL ÖZNESELLİK

Halide VELİOĞLU*

Tayfun Pirselimoglu “Berber” (İletişim Yayınları, 2016) adlı romanında kiralık katil olarak çalışan bir berberin hayatını anlatır. Tetikçilik berbere babasından tevdi etmiştir, o da sorgusuz sualsiz baba mesleğini icra etmeye devam eder. Bir yandan da bir aşk ya da gönül ilişkisi olmaktan çok uzak, düzenli bir ilişki içindedir. Berber can alırken de yakınlık kurarken de aşkın bir sebebe, fikriyata ya da “dava”ya yaslanmaz. Aşkında da cinayetlerinde de kendisini kendinden büyük bir olguya bağlayacak anlamlardan ve aidiyet imlerinden yoksundur. Romanın bütünü faili meçhul cinayetler, patlayan bombaların yanı sıra doğal afetlerin de vuku bulduğu karanlık bir atmosfer tasvir eder. Bu distopik dünyanın serimlediği siyasi ve psikik topografyada aidiyet, eril öznesellik, başkalık ve farklılık imleri bükünlüdür, metin bize anonimliğin başat olduğu bir cemaat betimi sunar.

Edebi eserleri çağlarına tanıklık eden kültürel bir metin olarak değerlendiren bu çalışma, cemaat, duygulanım, toplumsal cinsiyet ve başkalık üzerine kuramsal çalışmalardan besleniyor. “Berber” romanının tasvir ettiği dünyada cemaatin, aidiyetin ve eril özneselliğin nasıl ilişkilendiğini ele alıyorum. Anonimlik etrafında örgütlenen bir cemaate ait olmadan ilişkilene ile aşkınlığa tevdi edilmeyen bir yakınlığı bir arada değerlendiren edebi imgelem ve ifadenin siyasi, toplumsal ve psikik kayıtlarını irdeliyorum. Romanın betimlediği cemaat, dükkan, cinayetler, doğa olayları, haleti ruhiye, bedenler ve erotik yakınlık tasvirleri kavramsal dolayım ve duyumsal dolayimsızlık arasındaki muğlak bir düzlemde hayat buluyor. Çalışma, Durkheimci bir yaklaşımla, duygulanım çalışmalarının ayırdığı toplumsallığa dair bu iki düzlemi-görüngüsel olan ve dolayimsız olan-bir arada düşünmenin bize sağlayacağı kuramsal olanaklar üzerine düşünüyor. Durkheim’in cemaat kavramsallaştırması ile Maffesoli’in neo-kabile nosyonu arasında salınan bir düzlemde tasvir edilen anonimliğin anlatısı olan bu edebi kurgunun günümüz Türkiye’sinde kamusal kültür, siyaset, eril öznesellik, aidiyet ve mahrem ilişkisine dair açılımlarını tartışıyorum.

Anahtar Kelimeler: Cemaat, aidiyet, eril öznesellik, mahrem, duygulanım.

* Dr. Öğr. Üyesi
Karabük Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
e-posta: halidevelioğlu@karabuk.edu.tr
ORCID: 0000-0003-4202-3887

TANINMA TEORİSİ BAĞLAMINDA AXEL HONNETH'İN MODERN ÖZNE TASARIMINA KATKISI

İsmail SERİN*

Yirmibirinci yüzyılın neredeyse ilk çeyreğini tamamladığımız şu günlerde büyük ölçüde Aydınlanma Çağı filozoflarınca yeniden tanımlanan kimi kilit kavramlarla hala sert bir hesaplaşma içinde olduğumuz kuşku götürmez bir olgudur. Özne ya da birey olarak literatürde irdelenen kavram, bu bağlamda anılan kilit kavramların belki de en tartışmalı olanıdır. Zira Descartes'la başlayan modern felsefede ister deneyci kanattan ister akılcı kanattan olsun tüm filozoflar ortaçağdan farklı bir özne anlayışı geliştirme peşindedirler. Tekil insanı gelenek ve görenekten bağımsız olacak biçimde kendi ayakları üzerinde duran bir canlı olarak tasarımımanın yollarını arayan modern filozofların zihin-beden ikiliğini savunmak ya da eleştirmek zorunda kalmaları bu filozofların ana gündemlerini oluşturmuştur. Gözlem ve deneyin en azından doğa bilimlerinde inmemek üzere tahta geçmesi doğanın bilinmesi açısından çığır açıcı olmuştur. Modern özne anlayışının bu bilimsel bakış açısından muaf tutulması gerektiğini umsak da yeni toplumsal düzenlemeler ve onun sonucu oluşan yaşam biçimlerinde gerçekte böyle olmayacağını deneyimlemek durumunda kalmaktayız.

Yeni toplumsal düzenlerde bilimsel yöntemlere dayalı uygulamalar insanların refahını ve mutluluğunu artırsa da her bir insanın feda edilebilir, önemsiz anonim nesnelere evrilmiş olması büyük bir sorun doğurmaktadır. Modern özne geleneksel bakımdan baskısı altında olduğu odakların etkisinden kendini kurtarmış görünmektedir; ne var ki, günümüzde bireyler özellikle şirketlerin ve devletlerin izleme ve denetimine dayalı tahakkümü altına girmiş durumdadır. İki yüz yılı aşkın bir süre önce Kant'ın düşünme cesaretini göstermeye çağırdığı insanların günümüzde hala düşünmek için cesarete gereksinim duymaları moral bozucudur.

Bu bildiride Frankfurt Okulunun Habermas'tan sonraki en etkili temsilcilerinden Axel Honneth'in çağımızın sorunları karşısında özneye yer açmak üzere giriştiği düşünsel mücadelenin ana duraklarını irdeleyerek, tanınma teorisi bağlamında Honneth'in modern özne tasarımına katkısını ortaya sermek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Özne, ben, toplum, biz, tanınma.

* Doç. Dr.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: ismail.serin@omu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-3164-5181

KOLEKTİF KİMLİKLER VE KİM-LİK

Kubilay HOŞGÖR*

Edmund Husserl, dünyanın nesneselliğinin öznelerarası toplumsal birlik içinde mümkün olduğunu ileri sürer. Dolayısıyla varlık, herkes için olmadıkça salt benim için var olmaz. Husserl'in öznelerarasılık sorununa getirdiği fenomenolojik çözüme göre, yalnızca nesne-oluş değil, elbette özne-oluş da 'birlikte-özne-oluş'a tabidir. Bu çerçevede Ben-bilinci, yalnızca öznenin Başka-Ben (yani Sen) ile karşılaştığı toplumsal birlik içinde ortaya çıkar. Bir Benlik/kimlik bilincine erişebilmek için toplumsal birliğe gereksinim vardır. Bu birlik olmadan, bilinç kendi özdeşliğinin farkına varamaz. Bununla birlikte bir kolektife aidiyet mefhumu ise bu birliği bölücüdür. Bu bakımdan aidiyet Benlik veya kimlik kaybına neden olur. Çünkü toplumsal birliği parçalar. Böylece toplumsal birlik içinde olmaksızın olmayan Ben-bilinci de kişinin belirli bir kolektife aidiyeti içinde parçalanır. Bu olgu, belirli bir kolektifin, kendi bünyesinde bir araya getirdiği kişilerle ortak özelliklere sahip olmayan 'dışarıklı' unsurlarla kendisi arasına bir perde çekmesiyle, basit bir ifadeyle, doğası gereği Başka'sını dışarıda tutmasıyla ortaya çıkar. Oysa kolektif yapılar demokrasilerde mümkün olur ve yaşarlar. Demokrasiler kolektif kimlikler yoluyla kişilere özgürleşim çağrısı yaparlar. Demek oluyor ki, kolektif kimlikler ambivalent görünürler: bir yandan özgürleştirirler, öte yandan Başka'ya imkan vermediklerinden kişinin Benliğini parçalar, kimliksizleştirirler. Zira Başka'sının olmadığı yerde Ben de olmaz. Yine de çağdaş toplumlar karmaşık kolektif yapılar içerirler. Büyük anlatıların zamanı çoktan geride kalırken, onların yerini giderek bu kolektif kimliklere aidiyet arzusu alır. Öyleyse çağdaş toplumlar özgürleştirici ama kimliksizleştiricidirler.

Belirli bir kimliğe aidiyet, söz konusu kimliğe sahip olmayanlar için bugün artık bir tür 'green zone' olarak kendini gösterir ve bununla birlikte genel ile özel arasında baş gösteren bu geçişsizlik giderek söz konusu kimliği taşıyan kişinin de kimliksizleşmesine yol açmaktadır. Bu süreç elbette linguistik araçlarla sürdürülür. Genel, bunu dilin konvansiyonel sınırları içinde yaparken, özeli kendini genelden soyutlamasına yol açan dilsel donanımı inovatiftir. Özel kimlikler söylem biçimi açısından her zaman reformist, genel ise aksine konservatiftir. Burada 'kimlik' ile 'kimlik' terimleri arasında yaratmaya çalıştığım anlam farkı uyarınca, belirli bir toplumsal bütünün tekil parçası olmaktan ileri gelen kişisel özdeşliğin farkındalığı olarak kimliğimiz, söz konusu toplumsal bütünün içinde edindiğimiz özgül kimi kimliklerimizce tehdit altında kalır. Öyleyse belirli bir topluluğa aidiyetle gelen kimlik, kişiyi eğer toplumsal bütünden koparırsa, aslında kişi Benliğini de yitirir.

Anahtar Kelimeler: Benlik, öznelerarasılık, kimlik kaybı, kolektivite, toplumsal bütün.

*Dr. Öğr. Üyesi
MSKÜ Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: hosgorkubilay@gmail.com
ORCID: 0000-0003-2257-2571

TÜRKİYE'DEN ALMANYA'YA GÖÇÜN BİYOPOLİTİK SONUÇLARINA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ

Mehmet ÖZYÜREK*

Küreselleşme insanların yer değiştirmesindeki en önemli itici güçlerdendir. Şüphesiz küreselleşme sadece insanların değil malların, hizmetlerin ve sermayenin de yer değiştirmesine neden olmaktadır. Küresel tedarik zincirleri ile üretim süreçleri dünyanın farklı köşelerine yayılmaktadır. Küreselleşen dünyada gelişmekte olan ülkelerde iş gücünün sanayileşmiş ülkelere göre ucuz olması dış kaynak kullanımını artırmaktadır. 1980'ler öncesinde kendi sanayileri için gereken ucuz iş gücü gereksinimini daha çok nitelikli olmayan göçmen alımı ile takviye eden ülkeler artık bu tür göçmen alımına ihtiyaç duymadan üretim faaliyetlerini geliştirmekte olan ülkelerdeki tedarikçilere taşımaktadır. Bu daha önce sanayi için ihtiyaç duyulan niteliksiz işgücü ihtiyacının dolaylı olarak karşılanması anlamına gelmektedir. Diğer yandan gelişmekte olan ülkelerde yüksek getirili üretim faaliyetlerine geçiş aşamasında meslek okulu ve üniversite eğitimindeki dönüşüm nitelikli iş gücünün ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Doğal olarak bu gelişmeler sonucunda gelişmiş ülkelerin arzu ettiği göçmen işçi profili de değişime uğramaktadır. Bu noktada tarihsel süreçte kendi içinde değişime uğrayan Türkiye'den Almanya'ya göç konusu iyi bir örnek oluşturabilir. Almanya, Türkiye'den 1960'lı ve 1970'li yıllarda niteliksiz iş gücü ihtiyacını karşılamak için göçmen almıştır. İş gücü göçünün düzenlendiği anlaşmanın imzalandığı 30 Ekim 1961'den iş gücü alımının durdurulduğu 1973 yılına dek yüzbinlerce kişi Türkiye'den Almanya'ya göç etmiştir. Bugün ise göç istatistiklerine göre Türk asıllı göçmenler Almanya'daki en büyük yabancı uyruklu grubu oluşturmaktadır. İstatistikler aynı zamanda son yıllarda Türk asıllı göçmen profilinin nitelikli ve üniversite mezunu insanlar olarak değiştiğini göstermektedir. Yüksek nitelikli iş gücüne tahsis edilen Mavi Kartlı Türklerin oranındaki artış bu değişime güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bu çalışma söz konusu değişime normatif ve teorik bir bakış açısıyla ışık tutmayı hedeflemektedir. Çalışma küreselleşmenin göç üzerindeki etkisinin zaman içindeki niceliksel değişimini tartışmanın ötesinde söz konusu etkinin biyopolitik sonuçlarına odaklanmaktadır. Bu hususta Michel Foucault'nun kuramlaştırdığı biyopolitika kavramı çalışmanın teorik altyapısını oluşturmaktadır. Çalışmada Türkiye'den Almanya'ya göçün yapısal değişiminin hem Türkiye hem de Almanya açısından biyopolitik etkileri irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, uluslararası göç, biyopolitika.

* Dr.

Yalova Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk A.B.D.

e-posta: mehmet.ozyurek@yalova.edu.tr

ORCID: 0000-0002-7980-4655

ALAIN BADIOU: TAKLİDİ HAKİKAT BİÇİMLERİ OLARAK İNSAN HAKLARI VE ÖTEKİ ETİĞİ ELEŞTİRİSİ

Muammer AKTAY*

Alain Badiou'ya göre hakikat sömürüsü insanlık tarihinin yüzleşmek zorunda olduğu temel bir gerçektir. Ancak son yüzyıllarda kapitalizmin etkisini artırması ile birlikte hakikat kendisini paranın evrenselliği, güvenlik ihtiyacı, iletişim egemenliği ve teknik uzmanlığa teslim etmeye başlamıştır. Bu durumda, hakikat sürecini açığa çıkaracak olan arzu, risk, isyan, kayıtsızlık, cesaret gibi kavramlar dönüşüme uğramıştır. Bu hakikat krizi fethedilmiş yaşamı (itaat, hurafe) ve haz yaşamını çağırır. Bu sahte yaşamlar, "cehalet arzusu" üzerinden taklidi gerçek yaratmaktadır. Bu yaratılan hakikatler kitlelere evrensellik şemsiye altında riskten uzak güvenlik sunar.

Kapitalizm, insan haklarını güvenlik, koruma ve kötülük görmemeyi sağlayacak yeni bir hakikat biçimi olarak ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Ona göre insan hakları, temelde insanın bedeninin, kültürel kimliğinin, hayatının kötülük görmemesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte insan hakları, insanı biyolojik veya bedensel özellikleri açısından bir kurban olarak tanımlamaktadır. Kapitalizmin insanı koruması, mutluluğun mücadeleden uzaklaşması demektir. Ancak, Badiou'ya göre mutluluk, mücadele içinde açığa çıkan bir mücadeleyi çağırır. İnsan hakları, bedenleri kurban insan açısından ele aldığı için kapitalist ideolojinin saflarına geçmiş canlıyı tasvir etmekten öteye gitmemektedir. Badiou, bu duruma örnek olarak, Irak'ta insanları öldüren kapitalist cellatların insan hakları şemsiyesi altında oraya gitmesini, göçmenlerin kurban bile olmayı hak etmemesini gösterir. Bu açıdan Batı'nın sermayedarları, insan haklarını diğer ülkelere götürmek için çok isteklidirler.

Badiou'ya göre kapitalizm, ideolojisini yani insan haklarını bir etik üzerinden tesis etmek için ötekiye saygı anlayışına başvurmaktadır. Badiou, öteki etiğinin Levinas'ın tezlerinde açığa çıktığını belirtir. Levinas, ötekiye adanmışlığının sığınağını ilahi olanda bulur. Badiou, bu gibi sığınakların kapitalizm için kullanışlı birer saldırganlık deposuna dönüştüğünü söyler. Badiou'ya göre kapitalizm ideolojisinin devam etmesini sağlayacak asli etken, öteki kimlikler yaratmaktan geçmektedir. Ötekiyi yaratan koşullar, bütün kitlelere dil, din ve ırk üzerinden sloganlarla bildirilmektedir. Nihayetinde Batı, öteki kimliğine saygı duymak için kendisi gibi olmanı bekler. Yani "Batı arzusu" duyan ötekiler saygıyı hak eder.

Sonuç olarak, kapitalizmde öteki kimlikler yaratılır, daha sonra insan haklarının yerine getirilmesi beklenir ve de onun gibi olman koşuluyla farklılığına saygı duyulur. Badiou'ya göre bu döngüden çıkmak için öteki içselleştirilerek aynıyı ya da "kardeşlik" ifadesini yüceltmek gerekir. Bu "kardeşlik" ifadesinin, olay felsefesiyle gelecek kuşakları inşa edecek olan "devam et" veya "arzuna sahip çık" ifadelerinin sonucu olacağını belirtir. Çünkü hakikat, birlik içinde mücadelede açığa çıkar, o insan hakları veya öteki etiği gibi sığınaklara ihtiyaç duymamaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan hakları, öteki, kapitalizm, kurban insan, hakikat.

* Araş. Gör.
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: maktay@cumhuriyet.edu.tr,
ORCID: 0000-0001-6103-5598

SİYASAL KİMLİKLER VE YALANLAR

Onur BİLGİNER*

Bu çalışma siyasal kimlik inşasında yalanın yerini ve önemini sorgulamaktadır. Platon'un Devlet'indeki ideal şehir-devletin ortaya çıkması için elzem görülen "asil yalan" kavramından başlayarak siyasal partilerin seçmen hareketini kontrol etmek (seçmenleri bir arada tutmak, birleştirmek, bölmek, manipüle etmek vs.) için başvurduğu asil olmayan yalanlara kadar geniş bir yelpazede yalan ve siyaset ilişkisi incelenecektir. Öncelikle, Platon'unkinden farklı olsalar da Thomas Hobbes ve John Locke'un doğal hukuk kuramında veya Jean-Jacques Rousseau'nun "genel irade" savunusunda ve hatta günümüzdeki anayasalarda bir tür asil yalanın mevcut olduğu iddia edilecektir. Daha sonra, siyasal veya kolektif kimlik inşasında yalanın (asil olsun ya da olmasın) "biz" ve "öteki" arasındaki sınırları belirlemede her ne kadar kullanışlı olsa da, çizmeye çalıştığı sınırları oynak ve geçişken olmaktan kurtaramayacağı öne sürülecektir. Bunun bir örneği olması açısından –kimlik ve aidiyet konusunu tek başına tüketmese de tartışmayı daha somut bir zemine oturtması amacıyla –siyasal ideolojiler arasındaki çekişmeye bakılacaktır. Kabaca üç katmanda işleyen (olanı ve olması gerekeni ayrı ayrı resmeden ve nihayetinde bu ikisi arasındaki yolu kat etmek için gerekli bir eylem planı sunan) her siyasal ideoloji, kimlik ve aidiyetlerin oluşmasına doğrudan veya dolaylı bir şekilde etkide bulunur. Fakat bu kimlik ve aidiyetlerin sabit kalmasına veya kapanmasına da asla izin vermez. Bir anlamda, çoğu siyasal ideoloji oluşumuna katkı sunduğu kimlik kadar geçirgen ve değişkendir. İdeolojilerin bu esnekliği "biz" ve "onlar" arasındaki sınırların aşılmasını sağlayan ya da siyasal eklemlenmeyi mümkün kılan bir dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışma yalanın biçimlerini, siyasal işlevlerini ve yarattığı etkileri incelerken aynı zamanda yalandan uzak bir toplumsal gerçekliğin kurulamayacağını ve bu gerçekliğin temsiliyeti üzerindeki siyasal çekişmeden ötürü de kimlikler arasına çizilen sınırların sabit kalamayacağını tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Asil yalan, kurumsal yalan, siyasal ideoloji, siyasal çekişme, kimlikler.

* Dr. Öğr. Üyesi
Başkent Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü
e-posta: obilginer@baskent.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9956-2860

SINIRLARI MÜPHEMLEŞTİRMEK BİYO-KAPİTALİZMİN GENİŞLEYEN, BEDENİN DARALAN SINIRLARI

Osman ÖZARSLAN*

Toplumların tasnif edilmesinde pek çok yöntem kullanılır, yazılı-yazısız, tarih öncesi-sonrası, sınıflı-sınıfsız, vb. Toplumlari ve tarihi sınıfsal ilişkilerin inşası üzerinden gören ve siyaseti buna göre dizayn etmeye çalışan bakış açısı, mülkiyet ilişkileri, toplumların üretim tarzları ve sınıfları kuran toplumsal yapıdaki üretici güçlerin birbirlerine karşı konumlanışına odaklanmaya çalışır. Öte yandan, mülkiyet ilişkileri ve sınıflara bakmak aslında, sınırlara bakmaktır. Ki, tam da bundan dolayı, Rousseau, insanın özü, doğa durumu, devlet gibi tartışmaları, bir yeri sınırlayıp orayı kendi mülkü ilan eden insanın eyleminden başlatır.

Modern dünyanın kurucu belgelerinden, *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'*nde, özgürlük, bir başkasının özgürlüğünün sınırı ile sınırlanır. Schmitt'e göre ise sınırlar coğrafyanın *nomos'*udur ve sınır koymak bir sınır içinde egemenliğin sınırlarını inşa etmek ve sınırlamak, aynı zamanda sınırın karşısındaki egemenin egemenlik hakkını da tanımak (düşman olsa bile)dir.

Dolayısıyla modernliğin erken dönemlerinde, sınırlar, sınırlayıcı (egemenlik), belirleyici (aidiyet), kurucu (ulus/vatandaşlık) bir özellik taşır. Sosyal devletin tasfiyesi ve neo-liberalizm ile birlikte, modernliğin pek çok kurumu gibi sınırlar da flulaşır, müphemleşir, transparanlaşır, hepsinden önemlisi, istenilenin geçtiği (meta, sermaye, insan), istenmeyenini geçemediği/geçirilmediği bir filtre haline gelir.

Öte yandan, sınırlar yalnızca, ülkelerin sınırlarında gümrük kapılarında müphemleşmemiştir, bunun da ötesinde, bir bütün olarak toplumun bütün sınırları, öznelliğin bütün sınırları, din-devlet-militarizm-sermaye ve bunların yeni dönemdeki tuhaf birleşimi olan biyo-kapitalizm lehine müphemleşmiş, flulaşmış, transparanlaşmıştır.

Dolayısıyla, ülkelerin sınırları, toplumların sınırları, öznelliklerin sınırlarının tartışmaya açılarak bir çatışma sahasına dönüştürülmesi, gerektiğinde kullanılmak üzere müdahaleye açık hale getirilmesi, bu çalışmada, sınırlar (gümrükler, göç, göçmenler ve mültecilik durumları), tıp etiği (organ nakli, organ kaçakçılığı, kadavra etiği, kiralık annelik, sperm ve kan bankaları, vb.) ve neo-liberal kolonyalizm karşısında sıradan öznenin kimliğinin ve aidiyetlerinin sınırları ele alınmaya çalışılacak.

Anahtar Kelimeler: Biyo-kapitalizm, göçmenlik, sınır, beden, müphemlik.

* Dr. Öğr. Üyesi
Başkent Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
e-posta: osmanozarslan@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6073-3140

POST-YAPISAL SİYASAL ONTOLOJİ: YAPISAL SİYASET SINIRLARININ ÖTESİNDE SİYASAL ÖZNELİĞİN OLANAĞI ÜZERİNE BİR TARTIŞMA

Remzi Onur KÜKÜRT*

Bu çalışma, günümüzde hiyerarşik, kurumsal ya da örgütsel yapılarca kuşatılmış bir sosyal evrende, yapısal siyasetin sınırlarının ötesinde, toplumsal tikelliklerin hükmünün geçtiği bir siyasal kavrayışın ontolojik temelleri üzerine tartışmayı ve böyle bir siyasal kavrayışın olası handikaplarını da göz önünde bulundurarak, toplumsal mücadelede tikelliklerin siyasal özneliğine zemin sağlama olanaklarını ele almayı amaçlamaktadır. Bu çerçevedeki bir ontolojik tartışma, gerek metafiziksel yapı, gerek toplumsal sınıfsal yapı, gerekse Saussure'cü linguistik yapı fikrini farklı çerçevelerde eleştiren Nietzsche, Foucault ve Derrida gibi filozoflara dayalı düşüncelerin "yapıbozumsal" bir siyasal anlayışa nasıl bir teorik zemin sağlamış olabileceği üzerine yürütülecektir. Yapıbozumsal ya da post yapısal siyasal zemin, toplumsal mücadelede gelecek umutlarının dayandığı ilkeleri absürde düşürecek ölçüde görecelilik tehlikesi ve radikal bir anarşizm olasılığı taşımakla birlikte, tam da gelecek umutlarının, hiyerarşik yapılanmaların yönetim aygıtlarının iki dudağı arasına terk edilmemesi ve kendi içinde bir iktidar ilişkisi doğuran tüm yapısal siyasal söylemlerin artık üstü çizili algılanması adına üzerine tartışmaya değerdir.

Post-yapısal siyasal ontoloji, bir yandan Foucault'cu söylemsel üretkenlik fikri çerçevesinde tikel bedenlerde vücut bulan biyoiktidar düşüncesine, bir yandan, iktidar ile öznenin her ne kadar birbirlerini gerektiriyor da olsalar, tikel beden evrensel iktidar kategorisiyle pürüzsüz örtüşmesinin imkansızlığı fikrine, bir yandan da söz konusu evrensellik ve tikellik arasındaki Derrida'cı giderilemez bir *difference* düşüncesinin yapıbozumsal potansiyeline ilişkin temellendirmelere dayanmaktadır. Söz konusu tartışmalardan farklı açılardan beslenen Laclau&Mouffe, Deleuze&Guattari, Hardt&Negri, Butler, Žižek ve Rancière gibi siyaset düşünürlerinin oluşturduğu yeni siyasal anlayışların bize sunduğu çerçeve, yapısal siyasal söylemlerin, toplumsal tikelliklerin oluşturduğu siyasal alanının tümünü kat etmesinin imkânsızlığı ve evrensel söylemler ile onları üstlenen tikellikler arasındaki kapanmaz *difference* nedeniyle, kimlikleri sabitlemenin olanaksızlığı, hem Butler'cı anlamda tikelliklere performatifsellik ve siyasal öznellik olanağı açma, hem de toplumsal alanı, salt bir yapının (örneğin kapitalizmin) tek taraflı hegemonya tesisi olarak anlamak ya da salt yapılar arası bir savaş alanı olarak görmek yerine, toplumsal tikelliklerin de katıldığı, Laclau'cu anlamda sınırları daha geniş bir hegemonya mücadelesi alanı olarak anlama olanağı sağlamaktadır. Günümüz siyasal alanında yapılar ve onların siyasal mücadelesi elbette geçerli ve önemlidir. Ancak bu çalışma, yapısal siyasetin içinde ya da dışında, yapısal sıradüzenin uzanamadığı mikro-politik süreçlerde, hiyerarşiyi ve yapısal hegemonik kimlikleri parçalayan "tikel öznellik" ya da "moleküler direniş" olanaklarını önemseyerek, kurumsal statükoculuğun yapıbozuma uğratılması ve siyasal birliktelik anlayışlarının yeniden biçimlenmesi üzerine bir tartışma yürütmeyi deneyecektir.

Anahtar Kelimeler: Yapısal siyaset, hiyerarşi, iktidar, yapıbozum, *difference*, kimlik, siyasal öznellik.

* Dr.

Bağımsız Araştırmacı

e-posta: onurkukurt@gmail.com

ORCID: 0000-0002-3048-9359

KİMLİK ÜRETİMİ, POLİTİKA VE FELSEFE: KİMLİKLERİN POLİTİZASYONU, BÖLÜNMÜŞ İNSAN(LIK) VE İNSANIN SONU

Sever IŞIK*

Her kimlik üretimi ve inşası bir anlam, güvenlik ve iktidar arayışıdır. Kimlik bireyler ya da toplumlar için kendilerini konumlandıracakları bir mekan ve eylemlerini anlamlandıracakları bir semantik alan yaratır; aidiyet ve mensubiyet duygusu aracılığıyla güvenlik ihtiyacını karşılar. Günümüzde zaman ve mekân algısında yaşanan değişimle birlikte mevcut kimlikler eski statülerini kaybederken yeni kimlikler ortaya çıkmakta ve yükselişe geçmektedir. Dolayısıyla çağımızda standartlaştırılmış türdeşleştirici hâkim kimlikler aşınırken yeni kimlikler ortaya çıkmakta ve tanınma mücadelesi vermektedir. Buna bağlı olarak kimlik siyasetleri politik yaşamı domine etmektedir.

Büyük ölçüde küreselleşme çağının zihniyetine denk düşen postmodern felsefi kavrayış modernitenin tekçiliğine karşı farklı, çoğul kimlik üretimine zemin oluşturmuştur. Postmodernitenin bu kimlik çoğullaşmasını onaylaması ve hata kışkırtması modernlik ile iktidar kavgasının bir neticesi olarak okunabilir. Rasyonalitenin büyük ölçüde tahribata uğradığı herhangi bir kimliğin hakikat ifade etmediği/edemeyeceği bu durumda kimliklerin mevcudiyeti ancak iktidar ilişkileri içinde kavranılabilir. İster kültürel ister siyasal olsun kimlik(lerin) oluşumu mevcut bir kimliğin iktidarını savunma ve ona eklemlenme yoluyla gerçekleşebileceği gibi, mevcut bir kimliğe ve onun iktidarına tepki olarak da ortaya çıkabilir; hatta ona karşıt bir direniş hattı da oluşturabilir. Sonuçta kimliklerin politizasyonu aynı zamanda bir iktidar alanı oluşturma, bu alanı koruma ve genişletme işlevi görmektedir. İktidar(lar) kimlik inşa ederken kimlikler de iktidar alanları ve adacıkları oluşturmaktadır. Bu da toplumsal alanı kimlikler üzerinden girilen bir mücadele alanına hatta nesnesine dönüştürmektedir.

Kimliklerin polarizasyonu ve polarizasyonu sonucu günümüzde insanlar çoğunlukla ortak değil, tikel özellikleriyle kendilerini tanımlamaktadırlar ki bu bunun en büyük sonucu ortak insanlık idesinin büyük ölçüde kaybıdır. Bütünleştirici, ortaklaştırıcı kimliklere karşı insan ve insanlık alt kümesini oluşturan tikel, yerel kimlikler ön plana çıkmaktadır. Bu sebeple günümüzdeki kimlik gruplarını ya da adacıklarını kabilelere benzetmek mümkündür.

Çağdaş politikanın en büyük meselesi, sürekli kimlik üretimi ve politizasyonu neticesinde ortaya çıkan ve çatışma potansiyelini içeren bu kimlik kabilelerinin nasıl bir ortak paydada buluşturulacağı ve bir arada yaşatılacağıdır. Günümüzün çoğullaşan ve ayrışan kimliklerini tanıma/tanımlama eğilimi siyasetin olduğu kadar siyasal felsefenin de meselesi olmalıdır. Felsefe, siyasetin ortak bir insanlık idesi ve idealini temin edecek felsefi kavramlar, ilke ve idealler inşa etmesine yardımcı olabilir/olmalıdır. Felsefe, insanın ontolojik, epistemolojik ve etik konumunu kaybedip giderek şeyler arasında bir şeye dönüşmesine ve ölmesine müdahil olmalı, müdahale etmeli; insanı ve insanlığı koruma gayreti içinde olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, iktidar, politika, politizasyon, felsefe.

* Dr. Öğr. Üyesi
Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
e-posta: severquista@gmail.com
ORCID: 0000-0002-8401-2353

BİREYSEL-KİŞİSEL KİMLİK OLUŞUMU VE EĞİTİM

Seyit COŞKUN*

Bu bildiride kişilik ve kimlik oluşumunda eğitim süreçleri üzerinde durmak ve özellikle kişinin bireysel/kişisel çabası ve merakına dayalı informal eğitim (Bildung), yani “hayat-boyu-eğitim” sürecinin önemini vurgulamak istiyorum.

Bireysel/kişisel olarak kimliğin oluşumunda eğitim süreçleri önemli rol oynamaktadır. Ancak kişilik ve kimlik oluşumuyla ilgili eğitim (Bildung) sürecini, amaçlı ya da kasıtlı formel-mesleki öğrenimden ayırmalı ve daha kapsamlı biçimde değerlendirmeliyiz. Çünkü bireysel/kişisel kimlik oluşumu hayat boyu devam eden bir süreç olarak anlaşılmalıdır. Kişi doğuştan herhangi bir kimliğe sahip olmaz, ama zaman içerisinde bu kimliği oluşturur. Dolayısıyla kişiliğin oluşumuna yönelik yaşam boyu eğitim ile formel ve faydacı öğrenim anlayışını birbirinden ayırmamız gerekir. Çünkü kişiliğin ve kimliğin oluşumunda asıl belirleyici olan yaşam boyu eğitsel tutum ve anlayıştır. Ancak modern dünyada ve de günümüzde, kişiliğin ve kimliğin oluşumunda belirleyici olan faydacı-formel eğitim anlayışdır. Başka bir ifadeyle, hayat boyu eğitim anlayışı, günümüzde tamamen formel-faydacı bir eğitim-öğrenim anlayışına dönüşmüştür.

Kişisel kimliğin oluşumuna yönelik hayat boyu eğitim (Bildung) anlamına gelen klasik eğitim anlayışı, idealist bir tutum olarak Humbolt tarafından ortaya konulmuştur. Bu anlayış, eğitimde fayda fikrinin reddedilmesine dayanmaktadır. Çünkü kişisel eğitim, bir meta ya da mesleki beceri ve yeterlilikler kazandırmak değildir, kişiliğin kendisini geliştirmesine ve kimliğin oluşturulmasına yöneliktir. Bu anlayışa göre eğitim, Ben/Ego veya insan ile dünya arasındaki, belirli kendilik-ilişkisi ve kişinin kendi-amacını vurgulayan karşılıklı bir ilişki olarak anlaşılır. Çünkü bu anlayışa göre insan şekillenmez, daha çok "kendini biçimlendirir" ve kendine bir yön arayışı içindedir. Bu süreç, öncelikle kişinin kendisiyle ve çevresiyle öz-düşünümsel bir yüzleşme olarak, dünyayla, diğer insanlarla ve kültürlerle yapılan yüzleşmelerde ve tartışmalarda gerçekleşir. Dolayısıyla kişisel eğitim hiçbir zaman bitmez, aynı zamanda benliğin/kendiliğin dönüşümü anlamına gelen devam eden bir süreçtir. Bu süreç, formel-faydacı öğrenimde olduğu herhangi bir örnek talimata ya da modele uymaz ve ayrıca çizgisel de değildir. Bu süreç, daha ziyade, dallanıp budaklanmış çıkmaz sokaklarla dolu bir süreçtir. Özellikle kişisel meraka dayalı bu süreçte yeni anlayışlar ve bilgiler kazanılır; ancak bunlar aynı zamanda yeniden gözden geçirilir, çünkü sürekli olarak ilişki kurmamız gereken yeni şeylerle karşı karşıya kalırız. Dolayısıyla yaşam boyu eğitim süreci ile formel-faydacı öğrenimi aynı kefiye koymak yanlış olur. Çünkü kişilik ve kimlik oluşumunda etkili eğitim süreci akılcı, disiplinli, yarar ya da faydaya dayalı hedef odaklı bir öğrenme sürecinden ziyade, daha çok meraka dayalı yönlendirilmemiş, açık ve hatta yaratıcı bir süreçtir; bu nedenle de “odaklanmayı”, “tefekkürü”, “boş zamanı” ve “sabrı” gerektirir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik, kimlik, bireysellik, kişisellik, eğitim.

* Doç. Dr.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü
e-posta: scoskun@ankara.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2491-7046

İNSAN VAROLUŞU, KİMLİK VE ÖLÜMÜ GÖZE ALMA

Sibel KİRAZ*

İnsanın bir var olan olarak varoluşu diğer var olanların varoluşundan farklıdır. İnsan bir kimlikle var olur. Aynı zamanda öleceğini bilen tek canlı olan insan, kimliği uğruna kimi zaman ölümü göze alabilir. Felsefe Tarihinde bu olgu bağlamında ele alınabilecek metinlere ve görüşlere rastlamak mümkündür. Örneğin Hegel'in *Köle Efendi Diyalektiği*'nde köle ve efendi kimlik uğruna ölümüne bir mücadeleye girer. Heidegger insanın bir var olan olarak bir taştan ve hayvandan farkını ele alır (Heidegger, 1995: 185). Kimliği olmaksızın insan, insan olarak var olamaz. Arendt, insanın konuşmayla kimliğini açığa vurduğunu, böylece insanı insan yapan özelliğiyle yani eylemiyle, siyasi yanıyla var olduğunu söyler (Arendt, 1994: 245). Ona göre hayatta kalmak ve yaşamak aynı şey değildir. Yaşamak için hayatta kalmak gerekli bir koşuldur ama yeterli değildir. Yaşamak için konuşmak, kimliğini açığa vurmak yani eylemek gerekir.

Amin Maalouf, *Ölümcül Kimlikler*'de; insanın kendini en çok saldırıya uğrayan aidiyetiyle tanımlamaya eğilimli olduğunu ve kendini özdeşleştirdiği kimliğin o olduğunu söyler (Maalouf, 2010: 27). İnsanı yok etmenin iki türü vardır. Bu iki türün biri öldürmektir. Öldürülme nedeninin sadece kimlik olduğu nice örnek vardır. Diğerisi asimile etmektir. Asimilasyon kimliğin baskın doku içinde eritilerek yok edilmesidir. Bu bakımdan insan için üç seçenek vardır. Bir kimlikle var olmak, ölmek ya da kimliksizlik. Kimliksizlik bir anlamda yaşarken ölmek ya da daha doğru bir ifadeyle; sadece hayatta kalmaktır.

İnsan bu üç seçenek arasındadır. Kimi zaman bir kimlikle var olabilmeyi başarır. Kimi zaman kimliği uğruna ölümü göze alır ve mücadeleyi kaybederse ölür. Kimi zaman sadece hayatta kalmaya razı olur. Bazen bu razı oluşa katlanmakta zorluk çekilir. Bazen bir strateji doğrultusunda geçici olarak razı olunur. Örneğin, Walter Benjamin bir mektubunda içinde bulunduğu şiddet koşullarından korunmak amacıyla politik olarak geri duruş takındığını yazar (Benjamin, 2018: 50).

Egzistansiyalist düşünürlerin temel kabulü olan “varoluş özden önce gelir” iddiası çerçevesinde insanın özünü belirleme özgürlüğünün, bir anlamda kimliğini belirleme özgürlüğü olduğu öne sürülebilir. Dolayısıyla insan için varoluş sorunu kimlik sorunudur denebilir. Temel varoluşsal sorunlardan birinin ölüm olması yine kimlikle ilintilidir. İnsan, ölmeden önce yaşamak yani bir kimlikle var olmak ister. Bu nedenle ölüm korkusunun yaşamadan, bir kimlikle var olamadan ölme korkusu olduğu iddia edilebilir.

Anahtar Kelimeler: İnsan varoluşu, kimlik, kimliksizlik, ölümü göze alma.

Kaynakça

Arendt, H. (1994). *İnsanlık Durumu*, (Çev. Bahadır Sina Şener), İstanbul: İletişim Yayınları.

* Dr. Öğr. Üyesi

Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü
e-posta: sibel.kiraz@cbu.edu.tr; sblkrz@gmail.com
ORCID: 0000-0003-3006-1616

Heidegger, M. (1995). *Fundamental Concepts of Metaphysics: World, Finitude, Solitude*, (Trans. William McNeill, Nicholas Walker), Indiana: Indiana University Press.

Maalouf, A. (2010). *Ölümçül Kimlikler*, (Çev. Aysel Bora), İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Scholem, G. (2018). *Walter Benjamin Gershom G. Scholem Mektuplaşmalar (1932 - 1940)*, (Çev. Saliha Yeniyol), İstanbul: Kolektif Kitap.

FOUCAULT'NUN İKTİDAR ANLAYIŞI BAĞLAMINDA TOPLUMSAL CİNSİYET KİMLİKLERİ

Şeref KARAKAYA*

Foucault felsefesinin üç ana odağını -kendi ifadesiyle- deliler, mahkumlar ve cinsellik konuları oluşturmaktadır. Foucault bu üç ana odağa karşılık gelen toplumsal kesimleri, iktidar ilişkileri anlayışı bağlamında analiz eder. Foucault iktidar kavramını yalnızca politik iktidar/devlet anlamında kullanmaz. Ona göre iktidar ve iktidar ilişkileri her yerdedir. Foucault, iktidar ilişkilerini şeyler arasındaki gücün, asimetrisi üzerinden ele alır. Örneğin; anne-çocuk, bilen-bilmeyen, erkek-kadın, devlet-vatandaş vb. Dolayısıyla iktidar yalnızca politik iktidar yani devleti imlemez. Politik iktidar/devlet, Foucault için özel bir konuma sahiptir. Foucault, politik iktidar/devleti erken dönem eserlerinde gözetim ve kapatma araçları ile ilişkilendirirken geç dönem eserlerinde biyopolitika kavramıyla ilişkilendirir. Biyopolitika, politik iktidarın/devletin beden üzerindeki tasarrufunu yani bedenin politik karar mekanizmaları ile nesneleştirilmesi sürecini ifade etmektedir.

Cinsiyet kimlikleri, biyolojik cinsiyetlerden (*sex*) farklı olarak kişilerin kendini ait hissettiği cinsiyete gönderme yapmaktadır. Cinsiyet kimlikleri kavramının çoğul ifadesi, atanmış cinsiyet adı verilen ve ikili cinsiyet kimliği (*binary gender*) olarak da ifade edilen erkek ve kadın kimliklerinden farklı cinsiyet kimliklerini içermesi nedeniyledir. Kişilerin atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği arasında örtüşme olmayabilir. Toplumsal cinsiyet (*gender*) ise naif ifadeyle cinsel kimliklerin toplumsal inşa süreciyle şekillendiğini savlayan bir kavramdır. Cinsiyet kimlikleri geniş spektrumlu bir kavram olup içerisinde LGBTIQ+ kimlikleri de barındırmakta ve bu kimliklerin olanaklılığı, biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet dikotomisi ekseninde tartışılmaktadır.

Foucault, toplumsal cinsiyet kimliklerinin inşa edilmiş kategoriler olduğunu savlamaktadır. Bu düşünceleriyle de cinsiyet kimliklerinin doğuştanlığına alternatif olarak konstrüktivist safta yer almaktadır. Ona göre toplumsal cinsiyet kategorilerinden biri olan eşcinsellik 19. yüzyılın koşullarında düşünce dünyamıza bir kategori olarak girmiştir. 19. yüzyıl öncesinde kimlik kategorisi olmanın dışında yalnızca bir edim, cinsel deneyim olan eşcinsellik, modern bir oluşumdur. Foucault, kategori olarak toplumsal cinsiyet kimliklerini, iktidar ilişkilerinin özneleştirme süreci çerçevesinde ele almaktadır. Bu çalışma Foucault'nun, genel olarak özneleştirme ve iktidar ilişkileri arasındaki korelasyon üzerine düşünceleri, özel olarak da "*Cinselliğin Tarihi*" isimli yapıtından hareketle, cinsellik üzerine olan düşünceleri bağlamında toplumsal cinsiyet kimliklerinin toplumsal inşa sürecini tartışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Foucault, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelimler, biyopolitika, queer.

* Doktora Öğrencisi
Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe Anabilim Dalı
e-posta: serefkarakaya@outlook.com
ORCID: 0000-0002-4910-0358

BAŞLANGIÇLARA DÖNMEK: ANAKSIMANDROS'TA "GENESIS" VE "PHTHORA" SALINIMINDA "KİMLİK"

Ümit ÖZTÜRK*

Kimlik ile ilgili araştırmalar bilindiği üzere özellikle son yüzyılda derinlemesine bir şekilde artış göstermiş; bununla birlikte mesele görebildiğimiz kadarıyla "kimlik" in "varlık" açısından belirlediği zemini netleştirme söz konusu olduğunda eksik kalmış; araştırmalar daha ziyade etik ve politik çerçevelerden hareketle, sosyal bilimlerin ağırlığının hissedildiği ve bu nedenle de felsefî çözümlemenin kısmen sahneden çekildiği bir düşünsel ortamda sürdürülmüştür. Saptamamız eğer yerindeyse, ontolojik açıdan kimlik tasavvurunun belirlediği zemini irdelemeye yönelik kaçınılmaz bir gereksinim bulunmaktadır. Şu durumda, felsefenin özellikle Herakleitos, Parmenides, Platon ve Aristoteles gibi klasiklerinde esâsen ontoloji zemininde yükselen bir etkinlik olarak doğduğu dikkate alındığında, çalışmamız kimlik konusunu tahlil etmek için iki açıdan başlangıçlara dönmeyi önermektedir: ilk olarak, felsefenin başlatıcı etkisinin "olma-olan" bağlamındaki devinimini yakalama; ikinci olarak da felsefede ilk olanların nazarında konunun nasıl görüldüğünü spekülâtif bir yaklaşımla sorgulama. Böylelikle çalışmamızda, "olma" ve "olan" ilişkisinin tezahür ediş yönlerini dikkatlere sunmayı deneyerek, Anaksimandros'un Diels-Kranz "A1-B9," Laks & Most'da ise "D6" numaralandırma sistemiyle bulunan fragmanını, kimlik problemini ontolojik açıdan nasıl düşünebiliriz sorusu ekseninde ele almak için bir motif olarak kullanmayı öneriyoruz. Bu minvalde ilk olarak fragmanı kısaca gözden geçirip, daha sonra ise fragmanı bir dayanak noktası diye alarak konumuza eğiliyoruz. Fragmanı tetkik etme konusunda esâsen iki kavrama, "genesis" ve "phthora" kavramlarına başvuruyoruz. Bunlardan ilkinin "açıklığa çıkma," ikincisini ise "açıklıktan çıkma" şeklinde anlıyoruz. Anaksimandros'un "arkhē"yi "apeirōn" olarak belirlemesindeki incelikleri dikkate alarak, "açıklığa çıkma"yı bir tür "taneleşme;" "açıklıktan çıkma"yı ise bir tür "taneleşme'den düşme" olarak derinleştiriyoruz. Bu bakımdan da zaman mefhumunu işe koşarak, aynı esâsa, yani "apeirōn"a bağlı açılma-kapanma salınımlarında "kimlik" dediğimiz tasavvurun hangi şartların bir getirisi olarak belirlediğini netleştirmeye çalışıyoruz. İrdelemenin sonunda ise sağduyu tarafından şartlanmış olduğunu iddia ettiğimiz kimlik tasavvurunun belirli bir tarzda düşünülüşüne yönelik bir eleştiri getiriyoruz. Sonuç olarak, birleşme noktalarından sürekli bir biçimde ayrılan ama tam da bu ayrılmayla birlikte ona yine de dönen mesafelilik içindeki mevcûdiyet hâlimizin, bizleri baş başa bıraktığı yurtsuzluğa, belki de yaşanan bir dizi sorunu çözmeye dönük sunulabilecek imkanlara bir giriş yapabilmeyi umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Anaksimandros, açıklığa çıkma, açıklıktan çıkma, zaman, dönüşüm.

* Doç. Dr.

Gümüşhane Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümü

e-posta: u.rzg.ozturk@gmail.com

ORCID: 0000-0002-8569-9820

“KİMLİK BÖLÜNMESİ” Mİ “KİMLİK İNŞASI” MI? MELISSA YATES’İN ANAYASAL ESASLAR ÜZERİNE SİYASAL TARTIŞMAYA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN ELEŞTİREL BİR İNCELEMESİ

Yavuz Selim ALKAN*

Bireyin kimliği ve anayasal esaslar üzerine gerçekleşecek siyasal tartışma ilişkisi söz konusu olduğunda bireyin bir “kimlik bölünmesi” yaşadığına dair görüşler mevcuttur. Başta siyaset teorisyeni Melissa Yates’in iddia ettiği üzere hem klasik liberalizmin laik neden ve rasyonel konsensus anlayışı hem de siyasal liberal görüşün kamusal neden ve örtüşen konsensus formülasyonlarının dışlayıcı etkileri ve kimlik üzerinde normatif yönden olumsuz sonuçları olduğu savunulmaktadır. Yates’e göre, anayasal esaslar üzerine gerçekleşecek siyasal tartışma pratiğini gerçekleştirirken bireylerden dini, moral, etnik, cinsiyetle ilgili vb. argümanlarını ve nedenlerini özel alanda bırakmasını istemek kamusal (public) ve kamusal-olmayan (non-public) şeklinde bir kimlik bölünmesine yol açmaktadır. Bu talep, vatandaşlık yükümlülüklerinin özellikle laik ve dindar bireyler arasında eşit olmayan bir şekilde dağıtılmasıyla sonuçlanır. Bu görüşe göre, dini gerekçelere başvurmayı talep eden veya en azından anayasal esaslar üzerine olan siyasi tartışmalarda argümanları için dini olmayan kamuya açık gerekçeler bulamayan vatandaşların önemli bir bölümü demokratik karar alma sürecinden dışlanacaktır. Bu bildiride, Yates tarafından ileri sürülen ve kimlik bölünmesine yol açtığını iddia ettiği bazı sınırlama taleplerinin dışlayıcı etkilerinin olduğu kabul edilmektedir. Ancak bununla birlikte, daha kapsayıcı niteliğe sahip sınırlama filtreleri ele alındığında bu kısıtlamaların bireyler için bir kimlik bölünmesi değil “kimlik inşası” süreci olarak görülebileceği iddia edilmektedir. Çoğulculuk, çeşitlilik ve farklılıklarla bir arada yaşama çerçevesinde tanımlanan modern toplumlardaki bireyler bir arada yaşamanın avantajlarından faydalanmak için nezaket/medenilik/yurttaşlık görevi (duty of civility) ve/ya müzakerenin erdemlerini (virtues of deliberation) birlikte yaşamanın demokratik gereklilikleri olarak içselleştirebilir ve siyasal kimliklerinin bir parçası haline getirebilirler. Bu iddia; eşitlik, özgürlük, mükemmeliyetçilik, devlet tarafsızlığı ve hatta otoriterlik kavramları çerçevesinde derin tartışmalara yol açabilecek kışkırtıcı bir argüman olarak sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Melissa Yates, anayasal esaslar, siyasal tartışma, kimlik bölünmesi, kimlik inşası.

* Dr. Öğr. Üyesi

Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

e-posta: yavuzselimalkan@akdeniz.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5211-5809

NEOLİBERAL SİSTEMDE KADIN KİMLİĞİ VE BU KİMLİĞİN AXEL HONNETH'İN TANINMA TEORİSİ BAĞLAMINDA ELE ALINIŞI: 2011 SONRASI RTÜK TELEVİZYON DİZİLERİ CEZALARINDA KADIN İMGESİ

Zeynep Büşra GÜRTEKİN*

İdeolojilerin ve yapılarının varlıklarının devamı kendilerini yeniden üretebilmelerine bağlıdır. Bu bağlamda 1980 sonrası neoliberalizm birikim stratejisine muhafazakarlığın hegemonya stratejisi olarak eşlik ettiği ve birbirlerine muhtaç bir yapı oluşturduğu görülmektedir. Bu hegemonya stratejisinin temel yapılarından biri toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında aile kurumu ve dolayısıyla kadının kimliğinin biçimlendirilmesidir. Bu strateji tahakküm ve rıza yaratımı tipi olan ataerkillik ve kapitalist sömürünün birbirlerine dayanarak ve birbirlerini üreterek devam etmesi şeklinde ilerlemektedir. Yapıların tekrar üretimi bu bağlamda ikili ilerlemekte ve bu doğrultuda inceleme gerekmektedir. Neoliberal düzen ile birlikte devletin refah devletinden düzenleyici devlete geçtiği iddiasıyla devlet-piyasa-toplumun düzenlenmesi bağlamında kurulan bağımsız idari otoritelerden Radyo ve Televizyon Kurulu(RTÜK)'nun yapısı incelenmekte ve bu inceleme neoliberalizmde kadın kimliği bağlamında değerlendirilmektedir. Buradan alınan kavramsal çerçeveler üzerinden RTÜK'ün televizyon dizilerinde “milli kültür, genel ahlak ve aileye” dayanarak verdiği cezalar incelenerek medya ideolojik aygıtının tezahürü olarak yeniden üretim, şekli denetim ve ceza mekanizmaları çerçevesinde aygıtın işlevi ortaya konulmaktadır. Bu tarihsel ve sosyolojik temel çalışmamızda, Eleştirel Teori'nin üçüncü kuşak düşünürlerinden Axel Honneth'in tanınma teorisinin bakış açısıyla tanınma alanları bağlamında kadının kimliğinin değerlendirilmesi ile çevrelenmiştir. Honneth'in kategorize ettiği sayılmama halleri bağlamında kadın kimliğinin inşa süreci değerlendirilmiştir. Kadınların ailede, hukukta ve toplumda sayılmama durumları ve yapısal olarak da bu durumların sürdürüldüğü belirlenmiştir. Bu alanlardaki sayılmama durumlarının bir grup içinde kolektif düzeye çıkması ile “tanınma uğruna mücadele” oluşmakta ve Honneth'in yaklaşımı ile bu mücadeleler toplumsal barışın yöntemi olarak görülmektedir. Tanınma teorisi benliğin oluşumunun ancak öznelarası tanınma ile mümkün olabileceğini ve bu tanınma ile ancak özgür özne halinin oluşup toplumsal birlik ve beraberlik ortamı sağlanabileceğini belirtmektedir. Dolayısıyla tüm bu tarihsel ve teorik çerçeve kadın mücadelesinin aynı zamanda bir tanınma mücadelesi olduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, neoliberalizm, Axel Honneth, kimlik, RTÜK.

* Araş. Gör.

Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler
e-posta: gurtekin@yildiz.edu.tr
ORCID: 0000-0002-2471-816X